

မူခိုင်ဘီမုာ်လၢအဘၣ်အဘၢ

တၢ်ဒုးအိၣ်ကဒုပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိလၢအဘၣ်သၢကၢ်တၢ်ဝဲဒီး မုာ်ခွၢ်တၢ်ရဲလိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးမုာ်ခွၢ်တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤ
တၢ်အိၣ်သးတၢ်မၤကွၢ် : ယိၤကီၢ်

Julie Freccero

Kim Thuy Seelinger

ပုၤဂ့ၢ်ဝဲဒီးယၢ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤ
မုာ်ခွၢ်တၢ်ရဲလိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ

လၢမၤ၂၀၁၃

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ကွဲးဖျၢၣ်

ဒ်ကီၢ်ပယိၤမုာ်ထံကီၢ်တဘျီလၢထံလီၤကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ်အယၢ်ကတၢ်လၢတၢ်စံၣ်စိၤတဲာ်အပူၤတဘျီအသိး, ကီၢ်ပယိၤဘၣ်တၢ်ဆိၣ်သ
နံးအိၣ်ဒီးထံလီၤကီၢ်ပုၤတၢ်သဘၣ်သဘၣ်လၢထံကီၢ်ပဒိၣ်ဒီးကလုာ်လၢအစ့ၤတဖၣ်လၢအမၤတၢ်ထီၣ်တၢ်လီၤတၢ်ဖၣ် အဘၣ်စၢၤ လၢ
အပူၤကွၢ်အနီၣ်ဖိၣ်အတီၢ်ပုၤလဲၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်မၤဘၣ်ဒိၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝဲဒီးယၢ်လၢအကဲထီၣ်သးအါကတၢ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ပံးဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်,
တၢ်မၤဟးဂီၤကွၢ်ဒုသဝီတဖၣ် ဒီးတၢ်မၤဘၣ်ဒိၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအတၢ်ဖံးတၢ်မၤတဖၣ်ဒုးကဲထီၣ်ဝဲဒ်ပုၤကညီ ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိလၢအ
ကကွၢ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဆိးလၢကီၢ်ပယိၤမုာ်ထီၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဝဲကလုာ်လၢဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤအါဂၤယုာ်အိၣ်ကဒုဝဲဆူၣ်တၢ်တၢ်ကီၢ်, တၢ်တယၢ်
ကွၢ်ကီၢ်ပယိၤပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲနီၣ်ဂံၢ်ကအိၣ်ဝဲ၁၄၂,၀၀၀ ဂၤအိၣ်ဆိးဝဲလၢဒဲကဝီၤပုၤ လၢအအိၣ်သ့ၣ်လီၤသးလၢထံဆၢကီၢ်ဆၢ ဒီးကီၢ်ပယိၤ
ပုၤမၤတၢ်ဖိ (၂)ကကွၢ်ဂၤအိၣ်ဆိးဝဲလၢယိၤကီၢ်ဒိၣ်ဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ.¹

ပုၤကညီလၢတအိၣ်ဒီးပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲ လံာ်အုၣ်သးတၢ်ဂီၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ပျဲအိၣ်ကဒုအိၣ် တစိၢ်တလီၤလၢ ဒဲကဝီၤခွဲဘၣ်
အအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢ ယိၤကီၢ်ဒီးကီၢ်ပယိၤအကီၢ်ဆၢန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်ဟးထီၣ်လၢဒဲကဝီၤအချၢ မ့ၢ်တစိၢ်ယုာ်ဒီး
လံာ်အုၣ်သးဘၣ်န့ၣ် ယိၤဒိၣ်စိၣ်ကမီၤ ဟ်ပနီၣ်အိၣ်ဒ်အမ့ၢ်ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢတဖၣ်ဒီးသဲးတၢ်ဘျီ.ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်အိၣ်,တၢ်ဖၢန့ၣ်အိၣ်လၢ
ယိၤပုၤမ့ၢ်တဖၣ် ကဘၣ်တၢ်ဆၢဖျိးကွၢ်အိၣ်လၢယိၤကီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

လၢဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤပုၤန့ၣ် ဒိၣ်ဖျိတၢ်မၤစၢၤတလၢတပုၤ, တၢ်ယံးတၢ်စုၤ ဒီးတၢ်အိၣ်သးဒိၣ်ကီၢ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အါအါကလဲာ်အယိ
တၢ်နာ်ဝဲလၢ တၢ်ကဲထီၣ်သးဘၣ်ယးဟံၣ်ယိၤတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးန့ၣ် ကဲထီၣ်သးအါအါကလဲာ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ လၢမၤစၢၤတၢ်ဖိတ
ဖၣ်စ့ၢ်ကီးကွဲးနီၣ်ကွဲးယါစ့ၢ်ကီးဝဲတၢ်မၤတရီတပါ,မုာ်ခွၢ်တၢ်ရဲလိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးတၢ်ဆၢအိၣ်ပုၤကညီတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ကီၢ်တၢ်
ခဲလၢအကဲထီၣ်သးဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်န့ၣ်လီၤ.²လၢဒဲကဝီၤချၢန့ၣ်,ပိာ်မုာ်ကရူၢ်ကရၢတဖၣ်ယုာ်ဒဲန့ၣ်ပျီထီၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲ မုာ်ခွၢ်တၢ်ရဲလိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး
စုဆူၣ်ခိၣ်တကး,တၢ်မၤတရီတပါဒီးတၢ်ဆၢအိၣ်ပုၤကညီသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဝဲတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအိၣ်ကတၢ်လၢ ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအသးလီၤသးကျဲ

¹ Thailand Burma Border Consortium (TBBC), “Program Report: January to June 2012” (2012), vii, 8, 12.

² International Rescue Committee (IRC), “Participatory Assessment of Protection Needs, Tham Hin” (2011), 5; IRC, “Participatory Assessment of Protection Needs, Mae La” (2011), 5; UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), “Analysis of Gaps in Refugee Protection Capacity: Thailand” (2006), 19; Asian Center for Research on Migration (ACRM), “Human Security,” pp. 60–61.

တဖန်အတဝပူလီ၊ ပုမာတဖ်ဖိလအသုးလီသုးကျဲလအလံာ်အု်သး တအိ်နီတမံတဖ် ဘဉ်တဖ်ဖိအိ၊ ဘဉ်တဖ်ဆူဖျိးကွံာ်အိဆူ တဖ်လီအဂတဖ်န့ မုာ်ဘဉ်ဆဉ်တဖ်ဆူခိးတကး လအကဲထီ်သးစုးကိးဘဉ်ဆဉ် တဘျီတခိ်ကဲထီ်အသးခိး ဘဉ်တဖ်ပာ်ဖျါအိစုးကိးလီ၊³ မုာ်ကျိာ်ဝဲကွာ် တခိးတဖ်ဖိစုးကိး လံာ်အု်သးတအိ် မုတမုာ် ပုမာတဖ်ဖိလအသုးလီသုးကျဲတဖ် ငးကဲထီ်ဝဲမုာ်ခွါတဖ်လီမုာ်လီာ်တဖ်ဆူခိ်တကးလအ အဘဉ်တဖ်မအိလအတဖ်မခိ်တဖ်၊ ယိကီာ်ပုးခိ်စိခိ်ကမိတဖ်ခိးတဖ်ကဲ ထီ်သးအဂတဖ်ကဲထီ်စုးကိးလအအဝဲသု်တဝပူန့လီ၊⁴

ဖဲစါအဆာကတီာ်လအတဖ်သးစါဆါအမုာ်ဝဲတဖ်ကံာ်ဂုာ်လအဘဉ်ယးခိးတဖ်ဆူခိ်တကးအါထီ်အကတီာ်အခါ ခဲအံပဝဲပစးထီ်န့ပာ်ဝဲ မုာ်ခွါအတဖ်လီမုာ်လီာ်တဖ်ဆူခိ်တကးခိး တဖ်မဘဉ်ခိမုာ်ခွါတဖ်ကိတဖ်န့ ပိာ်ခွါတဖ်၊ ပိာ်မုာ်တဖ်ခိး ဖိသဉ်တဖ်ဘဉ်တူာ်ဘဉ်သုာ်တဖ်သုာ်လအ တဖ်ငးတဖ်ယာ်အယိ၊ လအတဖ်လဲလအကလဲကျါအယိ ခိး ဖဲအိ်ကတဖ်တလီာ်ဖဲဘဉ်ကိဘဉ်ခဲခဲကဝိပုမုတမုာ် ဖဲအိ်ဆိးလအလီာ်အိ်ကမုာ်ခဲကဝိပုလအအိ်သုာ်လီသးလအထံကီာ်ပုအယိလီ၊ တဖ်ဆူခိ်တကးလအမုာ်တဖ်မတရီတပါ၊ ပုးခိတဖ်အတဖ်မတရီတပါ၊ မုာ်ခွါတဖ်လီမုာ်လီာ်တဖ်မနုးမယိခိးမုာ်ခွါတဖ်လီမုာ် လီာ်သးခိးတဖ်ကဲကျဲအသိးသုာ်တဖ် ကဲထီ်အသးသုာ်ဝဲ သုးတဖ်ဘဉ်ကံာ်ဂုာ်လီသးအိ်အဆာကတီာ်၊ လအဘဉ်တဖ်မအိလအ ပုလအအမကမုာ်ဘာကျိာ်သဲစး ခိဖျါလအ တဖ်ဂုာ်အါမဲအါခါအယိန့လီ၊ ပုလအအယုာ်ပုးဖျိးသးလအ သုးတဖ်ဘဉ်ကံာ်ဂုာ်တဖ်န့ တဖ်လအအဝဲသုာ်ဘဉ်ထီ်ဘဉ်သဂါဝဲဒဉ် သုတဖ်-န့မုာ်ဝဲ တဖ်မတရီတပါ၊ တဖ်ဟံးန့တဖ်အဘျိးလအမုာ်ခွါတဖ်လီမုာ်လီာ်တဖ်ဆူခိ်တကး မုတမုာ် တဖ်ဆါအိအဝဲသုာ်ညီညီကလာ်ဖဲ ပုတဲလီအိဖဲ တဖ်ကဆုာ်အဝဲသုာ်ဘဉ်ဘဉ်ဘာဘာအခါ၊ ဖဲခိဝဲကီာ်ဆါအခါ ခိး ဖဲအဝဲသုာ်ယုာ်တဖ်အိ်တဖ်ဆိးလီာ်အခါန့လီ၊ လအခဲကတီာ် ဖဲအယုာ်ဖျိးတုာ်ဆူ ဘဉ်ကိဘဉ်ခဲခဲကဝိပုမုာ်ဂု၊ ပုလီာ်အိ်ကမုာ်ခဲကဝိမုာ်ဂု မုတမုာ် တဖ်လီာ်လအခိ်တဖ်သန့ကု တဖ်မဘဉ်ခိဘဉ်ထံးအဝဲသုာ်ကကဲထီ်ရီ၊ ခိဖျါတဖ်ခိသး၊ တဖ်ဆဲးကျိးတအိ်ဘဉ်၊ တဖ်ကွာ်ထွဲတဖ်န့ လီ၊ အိ် ဆိး လအထံဂု၊ ကီာ်ဂါ အပုတအိ်ဂုဂုဘဉ် မုတမုာ် ပုဟံးစုမစါတဖ်စုးအယိန့လီ၊ နီာ်နီာ်တဖ် တဖ်ဘဉ်ယုာ်အိ်ကမုာ်န့ ပုအါဂါစုာ်နဲဒဉ်လအ အငးအါထီ်ဝဲမုာ်ခွါတဖ်လီမုာ်လီာ်သးတဖ်ဆူခိ်တကးခိး မုာ်ခွါတဖ်ကိ နီအမုာ် ဟံာ်ဖိယိတဖ်လီမုာ်လီဖး ခိး ပုတဝါတဖ်သးတလီပလီာ်၊ မုာ်ခွါအမုာ်သန့ဘဉ်လီ၊ တဖ်မစါတအိ်၊ တဖ်ဘဉ်တဖ်ဘာ တလါပုးခိး လအခဲကဝိပု တဖ်လီာ်တလါပု၊ ဝဲလအ ကသုာ်ထီ်ဟံာ်ယိဘဉ်သုာ်တဖ်န့လီ၊

ဖဲပုဘဉ်ကိဘဉ်ခဲဖိ မုတမုာ် ပုယုာ်အိ်ကမုာ်ဖိတဖ် ဘဉ်တဖ်သဂါဝဲခိး မုာ်ခွါတဖ်လီမုာ်လီာ်တဖ်ဆူခိ်တကးခိးမုာ်ခွါတဖ်ကိ အခါန့ အဝဲသုာ်အတဖ်လီာ်ဘဉ်တဖ် ကဲဝဲ သတူာ်ကလာ်ခိးသဘဉ်သဘဉ်ဝဲသုလီ၊ ပုလအအိ်မုကုတဖ်ဘဉ်သဂါဝဲခိး နီာ်ခိကွာ်ဂါတဖ်ဆုးတဖ်ဆါ မုတမုာ် နီာ်သးတဖ်ဆါအမုာ် တဖ်သုာ်ဟးဂါသးဟးဂါ တဖ်ဆါလအဖဲကဲထီ်သးခိဖျါပုတဂါ မုတမုာ် ပုတဖ် အတဖ်မအါမသိအယိလီ၊ လအဘဉ်တဖ်တဂုဘဉ်အပု၊ ပုမာတဖ်လအ ထံဂုကီာ်ဂါတဖ် လဲတုာ်စုာ်ဝဲလအ ပုဟးယုာ်အိ်တဖ်တဖ်အအိ် တဖ်လီာ်န့လီ၊

လအတဖ်အိ်သးဝဲအံအဖိခိ်န့ အရုခိ်ဝဲလအ ပကနာ်ပာ် နီာ်ခိတဖ်အိ်ကတဖ်လီလအ အအိ်သုာ်လီအသးလအတဖ်လီ တဖ်န့လီ၊ လအတဖ်အခဲညါ၊ နီသိးကဒိသးဝဲနီာ်ခိကွာ်ဂါအဂါ၊ တဖ်ရဲာ်တကျဲလအ အဟ့ာ်လီမစါတဖ်အိ်သုာ်အလီဆူ ပုလအလီအကျဲတအိ်တဖ်လအ အစံာ်ပလံာ် မုာ်ခွါတဖ်လီမုာ်လီာ်တဖ်ဆူခိ်တကးခိး မုာ်ခွါတဖ်ကိတဖ် အဝဲသုာ်ကတဖ်သုာ်စုးကိးတဖ်ရဲာ်တကျဲလအအဂါနီသိးပုအိ်ကမုာ်ဖိတဖ်ကန့ဘဉ်တဖ်မစါအဂါန့လီ၊

သန့ကုတဖ်ယုထံာ်သုာ်ညါတဖ်ကိကျဲဘဉ်ယး တဖ်ရဲာ်တကျဲလအမစါဟ့ာ်လီ တဖ်အိ်တဖ်ဆိးအလီလအပုလီတအိ်ကျဲတ

³ http://www.womenofburma.org/Report/B5_report.pdf. လအ ၂၀၀၄ တဖ်ကစိ်တဘဉ်ဘဉ်တဖ်ပာ်ဖျါထီ်အိလအ ကသံာ်သရဉ်လအပုကညီဂါခိးယာ်ခိးတဖ်ဖျါထီ်ဝဲလအတဖ်မတရီတပါပိာ်မုာ်ခိးပိာ်မုာ်ဖိတဖ်ကဲထီ်သးခိးဘဉ်တဖ်မနီာ်ယာ်အိလအခါ လအ ပုကညီတဖ်ခိးတဖ်ဟံးတဖ်မဟးဂါလအအဂါတဖ်အကျဲလအလီယနုးအါရဲ ၂၀၀၁ ခိးအိးကထီဘဉ် ၂၀၀၃ အဘဉ်စါလအ အကဲထီ်သးလအမဲာ်ဆိးခိးပိာ်ဖြဉ်တဖ်န့လီ၊ တဖ်ကစိ်ခိးတဖ်ကွးနီာ်ကွးယါနီာ်ဂံာ်ဘဉ်ယးခိးတဖ်ကဲထီ်သးတဖ်အံစုာ်ဝဲခိ်မးခိဖိလအ တဖ်ဂုာ်အကလုာ်ကလုာ်လအတဖ်ကစိ်ပုအယိလီ၊ နီသိးကသုာ်ညါအါထီ်တဖ်ကိကျဲယုဘဉ်ဖဲ Physicians for Human Rights, “No Status: Migration, Trafficking & Exploitation of Women in Thailand” (2004), 43; and http://www.womensrefugeecommission.org/docs/th_rha.pdf.

⁴ http://www.womenofburma.org/Report/B5_report.pdf; <http://www.rhrc.org/resources/ifnotnow.pdf>; and Elaine Pearson, et al., “The Mekong Challenge, Underpaid, Overworked, and Overlooked” (2006): xxi–xxii.

အိတ်တဖန်နဲ့ စုဒိုင်မးလီ၊ တာ်အုတ်သးဂံင်ခိတ်ထံးတဖန်မုာ်ဝဲဒုတ်ဘဉ်ယးဒီး တာ်လိတ်ဘဉ်ဝဲ တာ်အိတ်သဒုအလီၤအဒိအတဲာ်၊ လိတ်ဘဉ်ဝဲပုၤတိစၢၤမၤတၢ်ဖိဒီး ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖန်၊ တာ်ဖံးတာ်မၤတၢ်တၢ်တဖန်၊ဒီးလိတ်ဘဉ်ဝဲကျိၤကျဲၤသနူတာ်ရဲၤတာ်ကျဲၤတဖန်ဒ်သိး ကဘဉ်လိတ်ဝဲဒုတ်ဒီး တာ်သိတ်တာ်သိ၊ တာ်ရဲၤတာ်ကျဲၤတၢ်၊ ဒီး တာ်နဲၤကျဲၤလၢကဘဉ်လိတ်သးဒီး ဟီၣ်ခိတ်ဒိဘဉ်ပတီၢ်ဒီး ထံကီၢ်ဒိဘဉ်ပတီၢ်တာ်နဲၤကျဲၤ၊ ဒီး ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤ တာ်အိတ်လီၤဆိမုာ်တဖန် တာ်ဒိသဒုတာ်ရဲၤတာ်ကျဲၤတဖန်န့ၢ်လီၤ။

တာ်ယုသုၣ်ညါတာ်ကွၢ်စိဒီးတာ်တိတ်ဟ်

ဒ်တာ်ရဲၤတာ်ကျဲၤတခါအံၤမုာ်ဝဲဒုတ် မုာ်ခွါတာ်ရဲၤလိတ်မုာ်လိတ်တာ်စုဆုၣ်ခိတ်တကးတာ်ရဲၤတာ်ကျဲၤ တခါအသိး၊ ပုၤဂ့ၢ်ဝိဒ္ဓးယာ်တဖန် ဒုးအိတ်ထီၣ်ဝဲဒုတ် တာ်မၤလိတ်နံၣ်ဂီၢ်ဝဲ ၂၀၁၂နံၣ်အပူၤဒ်သိး ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်တာ်သုၣ်ညါန့ၢ်ပာ် ဘဉ်ယး တာ်မၤစၢၤသတူၢ်ကလၢဒ်အမုာ် တအိတ်ကဒုတစိတ်တလီၢ်တာ်သုၣ်ထီၣ်တာ်သုၣ်ထီၣ်လၢ ပုၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဖိတဖန် (ပုၤဒဲကဝီၤဖိ)، ပုၤလီၢ်အိတ်ကမ့ၢ်ဖိတဖန် ဒီးပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအသုးလိတ်သုးကျဲၤလၢ အယုာ်ပုၤဖျဲးအသးလၢ မုာ်ခွါတာ်ရဲၤလိတ်မုာ်လိတ်တာ်စုဆုၣ်ခိတ်တကးဒီး မုာ်ခွါတာ်ဆိတ်တံၣ်မၤန့ၢ်၊ ပုၤတဖန်အံၤဘဉ်သကၢ်တုာ်ဝဲဒီး ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတာ်ဒုးတာ်ယာ် မုာ်မုာ် န့ၢ်ဆၢၣ်တာ်မၤဟီၣ်ဂီၢ်အယိန့ၢ်လီၤ။ ပဲာ်ဖျါ တာ်အိတ်ကဒုအ လီၢ်အိတ်ပညိ လၢအတလဲအသးသုညိညိလီၤ။ အဒိကလီၢ်ကဲဝဲဒုတ်ဟံၣ်ယိလၢပမိာ်လုာ်ပာ်လၢအစိၤလၢညါဒီးလၢပုၤဝဲဒီးတာ်ဘဉ်တာ်ဘၢ၊ပုၤ တဝၢပုၤပုၤမၤတၢ်ဖိတဖန်အတာ်ဆဲးကျိးအဟံၣ်မုာ်တဖန် တာ်လီၢ်လၢအဂၤလၢ အဘဉ်ဘၢဝဲဒီးဘဉ်တာ်ပၤဆုၢ်အီၤလၢတာ်ကရၢကရိတဖုလၢ အအိတ်သုၣ်လီၤအသးလၢတာ်လီၢ်တတီၤန့ၢ်လီၤ။

ပတာ်ပညိၣ်မုာ်ဝဲဒ်သိး ကဒုးအိတ်ထီၣ်အါထီၣ်ဝဲ ပုၤယုသုၣ်ညါတာ်အတာ်အုတ်သးလၢ ကဒုးသုၣ်ညါဝဲ ပုၤလၢအဟ့ၣ်မၤစၢၤတာ်တဖန်၊ ပုၤလၢဒုးအိတ်ထီၣ်တာ်သိတ်တာ်သိတဖန်ဒီး ဟီၣ်ခိတ်ဒိဘဉ်ဒီးထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤ ပုၤလၢအဘဉ်ယးလိတ်သးသုၣ်တဖန်၊ တာ်တၢ်လၢအဒုဒိတ်တဖန် ဒီးတာ်လူၤပိတ်ထွဲတာ်အာၣ်လီၤတဖန်န့ၢ်လီၤ။^၅တာ်မၤလိတ်အံၤဟ်လီၤဝဲတာ်ပညိၣ်သၢထံၣ်း

- ဒုးနဲၤဖျါထီၣ်ဒီး တဲဖျါထီၣ် လီၢ်အိတ်သဒုအက့ၢ်အဂီၢ်လၢ ပုၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲဖိ (ဒဲကဝီၤဖိ), ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤ ပုၤလီၢ်အိတ်ကမ့ၢ်ဖိတဖန် ဒီး ပုၤဂ့ၢ်အိတ်ကမ့ၢ်လၢကီၢ်အဂၤ, အဝဲသုၣ်မုာ်ပုၤတဖန်လၢဘဉ်ယုာ်ပုၤဖျဲးတုာ်အသးလၢမုာ်ခွါတာ်ရဲၤလိတ်မုာ်လိတ်တာ် စုဆုၣ်ခိတ်တကးဒီး မုာ်ခွါ တာ်ဆိတ်တာ်မၤန့ၢ်။
- ဒုးနဲၤဖျါထီၣ်တာ်တၢ်ကီၢ်ခဲလၢအလီၤဆိတဖန်လၢ ပုၤ မၤတၢ်ဖိဒီး ပုၤလီၢ်အိတ်ဆိးဖိတဖန် ထံၣ်ဘဉ်ဝဲဒီး ဒုးနဲၤအဝဲသုၣ်ကျိၤကျဲၤဆုၣ်ပုၤသဝိဖိဒ်သိးကဘျါဆုဲဝဲတာ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တာ်ဖန်န့ၢ်လီၤ။
- ဒုးနဲၤဖျါထီၣ်တာ်ကဟုကယာ်လၢအဝဲသုၣ်လိတ်ဘဉ်တဖန်ဒီးတာ်ခွဲးတာ်ယာ်တဖန်လၢပုၤတူၢ်ဘဉ်တာ်ကရၢတဖန်,ဒ်သိးဒီး ပိာ်ခွါလၢ အအိတ်မုးဒ်တဖန်, မုာ်ခွါတာ်ရဲၤလိတ်မုာ်လိတ်ပုၤလၢအစုၤတဖန်, မုာ်ခွါတာ်ရဲၤလိတ်မုာ်လိတ်ပုၤမၤတၢ်ဖိ ဒီး ပုၤလၢနီၢ်ခိကွၢ်ဂီၢ်တလၢတပုၤဘဉ်တဖန်န့ၢ်လီၤ။

တာ်ကွၢ်စိဒီး တာ်တိတ်ဟ်တဖန်မုာ်တာ်ဒ်သိးသိးလၢ တာ်မၤလိတ်တခါဂ့ၢ်တခါဂ့ၢ်အဖိခိတ် လၢ ဘဉ်တာ်မၤအီၤလၢ ခိတ်လၢဘဉ်ယုာ်, ဟဉ်တံၣ်, ခဲၣ်ညါ ဒီးယိၤကီၢ်တဖန်လီၤ။ တာ်ယုထံၣ်သုၣ်ညါတဘျီအံၤတာ်ပညိၣ်အိတ်ထဲ တာ်ရဲၤတာ်ကျဲၤလၢ အမၤစၢၤ ပုၤဘဉ်ကီဘဉ်ခဲ အပုၤတဝၢ ပုၤဟးအိတ်ကမ့ၢ်လၢကီၢ်အဂၤဒီး ပုၤလီၢ်အိတ်ကမ့ၢ်ဖိတဖန် ပဉ်ယုာ်စုာ်ကီးဒီး ပုၤလၢ အမၤတၢ်လၢဒဲကဝီၤပုၤတဖန်လီၤ။ တာ်မၤလိတ်ပုၤ ပဉ် ယုာ်စုာ်ကီးဝဲဒီး တာ်အိတ်သဒုအလီၤအဂံၢ်ခိတ်သုၣ်ဒ်သိးဒီးကဒုးနဲၤဖျါထီၣ်တာ်ဒိသဒုတာ်ခွဲးတာ်ယာ်တဖန်ဒီးတာ်လဲလိတ်မၤသိထီၣ်တာ်လၢ ခိတ်တာ်လီၢ်တဖန်လီၤ။

တာ်မၤလိတ်အစၢတဖန် ပဉ်ယုာ်ဝဲဒီး ထံကီၢ်လွံာ်ဘုၣ် အတာ်ဟ်ဖျါတဖန်ဒီး လိာ်ထီၣ်သကြီၤအတာ်မၤကွၢ်တဘျီ လၢအပဉ်ယုာ်ဒီး လိာ်နဲၤကျဲၤလၢ ဘိမုာ်စၢဖိၣ်ကရၢဒီး ပုၤလၢအမၤသကိးတာ်တဖန်လၢအပဉ်ယုာ်လၢတာ်ဒိသဒုဒီးမၤစၢၤပုၤနီၢ်ဂံၢ်တဖန်အံၤလီၤ။

⁵ တာ်မၤလိတ်ထံၣ်တဘျီအံၤဘဉ်တာ်ဆဲးလီၤမံၤမၤအီၤလၢပုၤအဲနဲၤပုၤနဲၤလီၤတာ်ဖိလၢဘဉ်ကီဘဉ်ခဲတာ်သိတ်တာ်သိ,တာ်လဲထီၣ်လဲထီၣ်ဒီး တာ်မၤကွၢ်ယိထံက့ၢ်တာ်မၤစၢၤကျဲၤန့ၢ်ဘၢၤ(ယုၤအဲနဲၤအုၣ်ခွဲၣ်စံၣ် PDES),လၢအမၤကွၢ်ယိထံက့ၢ်တာ်လၢတာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျဲၤတဖန်ခဲလၢဂံၢ်ဒီး တာ်သိတ်တာ်သိခဲလၢဂံၢ်တဖန်လီၤ။

တၢ်တၢ်ကျဲၤတၢ်မၤအကျိၤအကျဲ

ပၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ကုၣ်သ့ဝဲလီၤခိၣ်သ့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၢ်တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါမၤလိတၢ်ဒီးအံၣ်က့ၢ်အိၣ်အလံာ်အလံာ်ဒီးတၢ်အဂီၢ် ခိၣ်ထံးလၢအကျိၤခိၣ် လၢအဘၣ်ယးဒီးတၢ်မၤစၢၤတၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်လၢယီၤကီၢ်ဒီး ဒီးမုၢ်ခွါတၢ်တၢ်ရဲလိာ်မုၢ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး၊ မုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤ ဒ်သိးဒီးကခိဆၢဝဲခံကလုာ်လၢာ် ဒ်အညိၣ်န့ၢ်မုၢ်ဂ့ၢ် လီၤတၢ်လီၤဆဲးမုၢ်ဂ့ၢ်ပယီၤအပူၤတတၢ်ပူၤန့ၢ်လီၤ. တၢ်မၤကွၢ်တဘျီအံၤမၤန့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ အဘၣ်ယးဒီး မုၢ်ခွါတၢ်ရဲလိာ်မုၢ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးမုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤလၢ အဟဲကဲထီၣ်အသးလၢမုၢ်ခွါတဖၣ်လၢအကဲထီၣ်သးလၢ ကီၢ်ပယီၤပၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအကျိၤ, ပၤလၢအဟဲအိၣ်ကဒုလၢယီၤကီၢ်, ပၤလၢအမၤကမုၢ်ဘၢကီၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်ဒီးသဒါတၢ်မၤအကျိၤအကျဲတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

ပျီပူၤတၢ်မၤဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်တၢ်တၢ် နွံနွံဖဲလၢယုၤဒီးလၢယုၤလဲ ၂၀၁၂ နံၣ်န့ၢ်လီၤ. ဒီးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတတ် တၢ်သမံသမိးအကံၢ်အစီ ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်ယုးဒီး တၢ်အိၣ်သဒုအလီၢ်ပၤမၤတၢ်ဖိ ၂၇၇၀ဒီး ပၤလီၢ်အိၣ်ဆိးဖိ ၆၈၀လၢအဟဲလၢ တၢ်လီၢ်လီၤဆိလိာ်သး ၁၆ခါလၢအအိၣ်ဒီး တၢ်အိၣ်သဒုအလီၢ်လၢ အမၤစၢၤ ကီၢ်ပယီၤပၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒီး ပၤဟးစံၣ်အိၣ်တမံၣ်လၢကီၢ်အဂၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်တဖၣ်မုၢ်ဝဲ ဘါမဲၣ်န့ၢ်စ့ၤ, မဲၣ်ရဲၣ်မိၣ်လူၤစၢၤ, အူးပုၣ်မဲၣ်, မဲၣ်ဆိး, ကံၣ်မဲ, တၣ်(ခဲ)ဒီးဘိကီးတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်သမံသမိးတဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ယၢ်တၢ်ကလုာ်ဒီး လံာ်တြံာ် (ဖၣ်)တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ကျိၤထံက့ၢ်အိၣ်, ကွဲးထီၣ်ခိက့ၢ်အိၣ် ဒီးဘၢတၢ်ပၤစုဆူၣ်အိၣ်ဒီး အကံၢ်အစီလၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ပၤဝဲနီၤဖးလၢခိၣ်ဖျၢၣ်ထၢၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤလီၤ (Dedoose).

ပၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်လီၢ်ခါၣ်သးပၤဟးယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကူၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတတ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအရဲၣ်တဖၣ် အတၢ်သမံသမိးဒီး ပၤ၃၁၈၀လၢအမုၢ်ဝဲ ပဒိၣ်အပူၤခါၣ်စး, ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဒီး, ကရၢသဘျီ တဖၣ်(အံၣ်က့ၢ်အိၣ်)တဖၣ် ဒီး ယူၣ်အံၣ်ခါၣ်စးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ခဲလၢာ်လၢအပၣ်ယုာ်လၢ တၢ်ဒီးသဒါဒီး တၢ်မၤစၢၤ ကီၢ်ပယီၤပၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒီး ပၤဟးစံၣ်အိၣ်တမံၣ်လၢ ယီၤကီၢ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်သံကွၢ်သံဒီးအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအရဲၣ်တဖၣ်အတၢ်ပညိၣ်ဝဲလၢ ကဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအက့ၢ်အဂီၢ်ဒီး တၢ်ကတိၤလၢခဲလၢညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိအရဲၣ်လၢတၢ်ပၤခိၣ်အဆၢတဖၣ် ပၣ်ယုာ်ဝဲဒီး တၢ်ပၤခိၣ်အက့ၢ်အဂီၢ်အဒိ လီၤဆိဒုၣ်တၢ် လၢဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကဝီၤပူၤဒီး ပၤကိးအါထီၣ်လီၢ်အိၣ်သဒုအပူၤမၤတၢ်ဖိဒီးပၤအိၣ်ဆိးလၢ တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအဘၣ်တၢ်သမံသမိးအိၣ်တဖၣ် အါတက့ၢ်ဒီးသန့ၤထီၣ်အ သးလၢလီၢ်အိၣ်ကဒုအပူၤန့ၢ်တၢ်အတၢ်စံးတၢ်ကတိၤဒီးအတၢ်ပၤဆုာ်တၢ်အဖိခိၣ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်တဖၣ်

လီၢ်အိၣ်ကဒုအဒိအတၢ်တဖၣ်

ပၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်လီၢ်ခါၣ်သးပၤဟးယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်တဖၣ်ဒုးကဲထီၣ်တၢ်သမံသမိးဒီးပၤမၤတၢ်ဖိဒီးပၤထူလံာ်ဖိလၢလီၢ်အိၣ်ကဒုတၢ်ရဲၣ်တၢ် ကျဲၤ သါခါလၢ အအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢ ကီၢ်ပယီၤဖိလၢ အလီၢ်အိၣ်လီၢ်ဆိး တအိၣ်ဘၣ် ခိဖျိလၢ သ့ၣ်ထံးဒီး မုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤ အဂီၢ်လၢ ယီၤကီၢ်အပူၤလီၤ.

- လီၢ်အိၣ်ကဒုလၢအအိၣ်လၢဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲကဝီၤတဖၣ်လၢဘါမဲၣ်န့ၢ်စ့ၤ(ခဲ),မဲၣ်ရဲၣ်မိၣ်လူၤစၢၤ(တၢၤ)ဒီးအူးပုၣ်မဲၣ်(တၢၤ)
  - လီၢ်အိၣ်ကဒုအကံၢ်အဝုၤလၢပၤယုာ်အိၣ်လၢမဲၣ်ဆိးပူၤတဖၣ်(နွံ)ဒီးကံၣ်မဲ(တၢၤ)ဒီး
  - လီၢ်အိၣ်ကဒုလၢ အအိၣ်လၢ တၣ်(ခဲ) (တၢၤ) ဒီးဘိကီး (ခဲ) လၢအဘၣ် တၢ်အိးထီၣ်အိၣ် လၢ ပၤဟးယုာ်အိၣ်တမံၣ် တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.
- တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်လဲၤအိၣ်သကိးအိၣ်တဖၣ်မုၢ်ဒ်မိာ်လုာ်ပၤလံာ်ဟံၣ်ယီၤလၢအလၢပုၤဒီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတဖၣ်လီၤ.⁶

“မိာ်လုာ်ပၤလံာ်ဟံၣ်ဘၣ်ဘၢတဖၣ်” မုၢ်ဝဲလီၢ်အိၣ်သဒုယုခါအကျိၤတခါလၢအဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်အိၣ်လၢပၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ် ပၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအလူၤဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ကဲထီၣ်သးတဖၣ်အံၤဒီးဖဲလၢပၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်အိၣ်ယုာ်ခဲလၢာ်တပူၤယီၤယုာ်ဒီး ပၤမၤတၢ်ဖိလၢအမူအဒါအိၣ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးဟံၣ်ယီၤတဖၣ်လီၤ.

ပုဂံဝိသုဒ္ဓိယာလီၤခါၣ်သး ပုၤဟးယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိတဖၣ် သမံသမိးဝဲ ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢ အဟဲလၢ ဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤ သၢဘၣ်အကျါလီၤ. လၢဘါမဲၣ်န့ၣ်စ့ၣ်န့ၣ် လီၤအိၣ်သဒုဒဲကဝီၤအိၣ်ဝဲခဲဖျါၣ်ဒီး ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢ တၢ်ကရၢကရိလၢ အမၤတၢ်လၢ ပုၤတဝၢတဖၣ်အဂီၢ်ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါၣ် တၢ်ကရၢကရိလၢ တဘၣ်ယးဒီးပဒိၣ်နီတဖု (အၣ်အိၣ်ကွဲၣ်အိၣ်)လီၤ. လၢ မဲၣ်ရၣ်မၣ်လူၤစၢၤဒီး အူးပုၣ်ဒဲကဝီၤတဖၣ်တၢ်ကရၢကရိလၢအမၤတၢ်လၢပုၤတဝၢအဂီၢ်တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဟံၣ်ယီၤလၢ အဘၣ်အဘၢဒီး လၢတခါအကျါ ပသ့ၣ်ညါဘၣ်စ့ၣ်ကိးဒီး တၢ်လိၣ်လၢ မူၣ်စလံၣ်အပုၤတဝၢပုၤလီၤ. လီၤအိၣ်သဒုဒဲလၢအိၣ်လၢဒဲကဝီၤကိးဘၣ်ဒဲအပုၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်သူထီၣ်အိၣ်လၢ ဝၣ်ဒီးဘၣ်တၢ်ဂၤတၢ်စ့ၣ်ကိးအိၣ်လၢဝၣ်လီၤ. ပုၤတဝၢတၢ်အိၣ်ဒီး အပုၤဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတၢ်, ပုၤလၢအတီၣ်ရိၣ်ခဲ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကိ, ပုၤလၢအမၤစၢၤအိၣ်လၢ အကသံၣ်ကသိးဒီး တၢ်မၤစၢၤလၢ အဘၣ်လိၣ်သးဒီး သဲစးတၢ်ဘျုးတဖၣ်ဒီး တၢ်ဟးကသုၣ်ကသိတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်လီၤ.

ပုဂံဝိသုဒ္ဓိယာလီၤခါၣ်သးအပုၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်တဖၣ် လဲၤအိၣ်သကိးဝဲ လီၤအိၣ်သဒု ဒုးဖျါၣ်လၢ ပုၤဟးယုအိၣ်တဖၣ်တဖၣ်အဂီၢ် လၢအဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢ ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဒီး အသိတဖျါၣ်မ့ၢ်ဝဲ တစီၢ်တလီၢ် သတူၢ်ကလၢ လီၤအိၣ်ကဒုလၢ ပုၤဟးယုအိၣ်တဖၣ် ပိၣ်မုၢ်ဒီး ပိၣ်မုၢ်ဖိ လၢအလိၣ်ဘၢတၢ်ကဟုကယၢ်တၢ်ဒိသဒၢ ဒီး လီၤအိၣ်သဒၢအဝဲအံၤဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢ ယိကရၢသဘျု (အဲၣ်ကွဲၣ်အိၣ်)လီၤ. တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတၢ်မၤတဖၣ်အံၤ လၢမဲၣ်ဆိးဒီး ကံၣ်မဲ ဟံၣ်ဝဲလီၤခါၣ်သးတဖျါၣ်ဒီး လီၤခါၣ်သး အဝဲန့ၢ် ဟ့ၣ်လီၤဝဲတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်,ခိၣ်တယၢ်တၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဒိသဒၢပုၤယုအိၣ်တဖၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိဒဲသိးကန့ၢ်ဘၣ်လီၤအိၣ်က ဒုဒၢးသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၢတၢ်မၤစၢၤဟ့ၣ်လီၤဆူ မုၢ်ခါတၢ်ရဲၣ်လိၣ်မုၢ်လိၣ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးမုၢ်ခါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်မ့ၢ်ဘၣ်အဝဲ သ့ၣ်ဘၣ်ဆၣ်အိၣ်မုၢ်ဒီးဝဲတဖၣ်လီၤ.

လီၤအိၣ်သဒၢလၢ အဘၣ်တၢ်လဲၤအိၣ်သကိးအိၣ်တဖၣ်အကျါ ဟံၣ်ယုၣ်စ့ၣ်ကိးဝဲဒီး ပုၤတဖုလီၤအိၣ်သဒုလၢ အလဲၢ်ကတၢ် ဒီးအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢဘီကိးပုၤဒီး မ့ၢ်ဝဲ ပဒိၣ်အလီၤအိၣ်သဒၢလၢ ပုၤလၢအတဖျါၣ်ပုၤယိၤကီၢ်ဖိတဖၣ်လၢ အဘၣ်တူၢ်ဘၣ် မုၢ်ခါတၢ်ရဲၣ်လိၣ်မုၢ်လိၣ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်ဒီး အိၣ်မူက့ၤဝဲဒီးဒီး လၢအအိၣ်ဟဲလၢ တၣ်(ခဲ)ကီၢ်ရဲၣ်လီၤ. ဒီး အိၣ်ဝဲဒီး ပုၤဟးယုအိၣ်တဖၣ် အနီၢ်ဂံၢ်အါကတၢ် လၢမဲၣ်ဆိးပုၤလီၤ. လီၤအိၣ်ကဒုတဖၣ် ဘၢတၢ်ကံၣ်အိၣ်ပုၤအိၣ် ဒဲသိးကမၤစၢၤ ပုၤထူလံၣ်ဖိ အဂၤ ၅၀ တုၤ ၁၅၀ဂၤ ဒီး အဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်ကဒုအလီၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒိၣ်န့ၢ်ဒီးဝဲ ပုၤလၢအအိၣ်လၢ ဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤပုၤဒီး ပုၤဟးယုအိၣ်သမ့ၢ် အလီၤအိၣ်သဒုတဖၣ်ဒီးလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၣ်ကိးဝဲ တၢ်မၤစၢၤလၢလၢပုၤပုၤ ပၣ်ယုၣ်စ့ၣ်ကိးဝဲဒီး တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ အကျါအကျဲ တၢ်သိၣ်လိတဖၣ်လီၤ.

တၢ်ကီၤတၢ်ခဲဒီးကျိၤကျဲၤထူၤသနူတဖၣ်

လီၤအိၣ်သဒု အပုၤမၤတၢ်ဖိလၢ တၢ်လီၤကိးပုၤဒီးတဖၣ် ဘၣ်တၢ်လဲၤအိၣ်သကိးအိၣ်ဒီး ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါအိၣ်,လၢအလၢပုၤဝဲဒီး တၢ်လဲၤခိဖျိ တၢ်ကူၣ်တၢ်ဆး ဒီး ဟ့ၣ်လီၤသးလၢအတၢ်မၤအပုၤ ဒဲအဝဲသ့ၣ်ဂဲၤပျါၣ်ဂဲၤဆုး လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ကဟုကယၢ်တၢ်မၤစၢၤတဖၣ် ယုၣ်ဒီး တၢ်မၤစၢၤလၢအသ့မၤတဖၣ်ဒီး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီး ဂံၢ်ခိၣ်ထံး တၢ်သူၣ်ထီၣ်ဘီထီၣ် တဖၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တဖၣ် အါတက့ၢ် မ့ၢ်ပုၤလၢဟဲလၢ ကီၢ်ပယိၤပုၤတဝၢ ဒဲသိးဒီး တၢ်ကရၢကရိလၢ အမၤတၢ်လၢ အပုၤတဝၢအဂီၢ်ဒၣ်ဝဲတဖၣ် ဒဲသိး မမၤဒိၣ်ထီၣ်လဲၤထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢလီၤအိၣ်ကဒုတဖၣ်,ဟ့ၣ်လီၤခိလီ အတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးမၤဂုၤထီၣ်ပသိထီၣ်ဝဲအစ့ဟဲန့ၢ်ဒီး အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်ဒဲသိးအဝဲသ့ၣ်ကန့ၢ်စုလၢအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

လီၤအိၣ်ကဒုပုၤမၤတၢ်ဖိဒီးပုၤထူလံၣ်ဖိလၢယိၤကီၢ်ပုၤ ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ကလုၣ်န့ၣ်လီၤဆိလိၣ်သးအါအါဂီၢ်ဂီၢ် တဖၣ်ဒီး အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒၣ်ဝဲတၢ်ကီၤတၢ်ခဲလၢအကဲထီၣ်သးတဖၣ်ဒီးဒုးဖျါထီၣ်စ့ၣ်ကိးဝဲကျိၤကျဲၤထူၤသနူတဖၣ်လၢကမၤလီၤမၢ်ကွဲၣ်ဝဲတၢ်ကီၤတၢ်ခဲတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

ကလုၣ်န့ၣ်တၢ်လီၤဆိလိၣ်သးတၢ်ကီၤတၢ်ခဲဒီးကျိၤကျဲၤတဖၣ် တၢ်ကီၤတၢ်ခဲဒီး ကျိၤကျဲၤလၢ ဟဲအိၣ်ဖျါထီၣ်လၢလၢတဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်အိၣ်လၢ ဘၣ်ကီၤဘၣ်ကဲဒီး ပုၤဟးယုအိၣ်တဖၣ်တဖၣ် ခံဖုလၢလီၤ.

၁ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ

လိာ်အိၣ်ကနု အပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် သးကိာ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်နီၣ်တၢ်တၢ်ဘၢအဂီၢ် ခိဖျါလၢအဝဲသ့ၣ်ထံၣ်ဘၣ် တၢ်မၤပျံၤမၤဖုး တၢ်မၤအၢမၤသီဒီး အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်သၢကိာ်ဒီး တၢ်လိာ်ပျံၤလိာ်ဖုးဒီးအံၤလၢ လိာ်အိၣ်သနုတဖၣ်အပူၤဒီး အချၢဝဲလၢအယံၤလိာ်. တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ လၢတၢ်လုာ်သ့ၣ်ခါပတၢ်အိၣ်လၢလိာ်အိၣ်ကနုတဖၣ်ဒီးအမ့ၢ်ပူၤမၤအၢမၤသီတၢ်ဖိတဖၣ်ဟဲန့ၣ်လိာ်အူလိာ်အိၣ်သနုအလိာ်ယုာ်ဒီးတၢ်စုကဝဲၤတဖၣ်, ကိးပသုယၢတၢ်,တၢ်ကွၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်,ထူကၢ်လိာ်ဝဲဂၤတဖၣ်ဒီးမၤပျံၤမၤဖုးဝဲပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အဟံၣ်အယံၤတဖၣ်လိာ်.

လၢဘၣ်ကိာ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤ, တၢ်ကိာ်တၢ်ခဲအရူဒိၣ်ကတၢ်တဖၣ် လၢပူၤမၤတၢ်ဖိလၢ အမၤတၢ်လၢ လိာ် အိၣ်ကနု အပူၤတၢ်ပူၤတဖၣ် ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါဝဲတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်သိၣ်လိာ်တလၢတပူၤဒီး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ တၢ်ပိးတၢ်လိာ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤ တလၢတပူၤဒီး တၢ်တလၢတပူၤဘၣ်လၢ အဂၤတဖၣ်,လိာ်အိၣ်သနုတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဒီး ဂၤတဖၣ်တၢ်ဂၤတကျၢၤ တဖၣ်န့ၣ်လိာ်. ကျိၤကျဲၤလၢ ကမၤဂ့ၤထီၣ် တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ ဒီးလဲဆၢကတီၢ်ပူၤပူၤ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအပူၤ, သ့ၣ်လိာ် လိာ်အိၣ်ကနုလၢအဘူးဒီး ဒဲကဝီၤတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ခဲ, ဒီးသု “ဝၣ်နီၣ်ဒိတကျိၣ်”လၢအမ့ၢ်ဝဲ စၢလိာ်စၢဝဲတကူးဒီးဒိတကျိၣ်အိၣ် မ့တမ့ၢ် အူထီၣ်မိကိာ်ရံၤ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ အဂီၢ်ဒ်သိး ကဟ့ၣ်ပလီၢ်ပူၤကိးဂၤဒဲးဖဲ ပူၤမၤအၢမၤနးတၢ်ဖိတဖၣ် ဟဲအခါလိာ်.

ပူၤယုာ်အိၣ်တမ့ၢ် လိာ်အိၣ်ကနုတဖၣ် တအိၣ်ဒီး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအပူၤနီၣ်တဂၤဘၣ် ဒီး ပူၤလၢသ့ၣ်ထီၣ်လိာ်အိၣ်ကနုတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ပျံၤ ပူၤမၤအၢမၤနးတၢ်တဖၣ်လိာ်. လိာ်အိၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ မ့ၢ်န့ၣ်လိာ်. ပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဆဲးကျိးတမ့ၢ်တဖၣ် တဘျီအါအါစ့ၢ် ကိးဘၣ်ခိဖျါလၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဂီၤခိၣ်တအိၣ်ဘၣ်အယံၤမ့တမ့ၢ်အတၢ်ကရၢကရိအလံာ်တအိၣ်ဘၣ်အယံၤလိာ်.ပူၤဟးယုာ်အိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ် အိၣ်ဝဲဘျီဒီး တူၢ်ဘၣ်ဝဲလၢ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအိၣ် ဖဲအအိၣ်လၢ လိာ်အိၣ်သနုအပူၤအခါ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ်ဝဲဒ်သိးဟံၣ်ဖိယံၤဖိဖးဒိၣ် တဖုအယံၤဒီး တၢ်အံၤဒိသးစ့ၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ်လၢ ပူၤမၤအၢမၤသီတၢ်တဖၣ် အစုပူၤဒီး တမ့ၢ်တဖၣ် အတၢ်ဖိၣ်ခိဖျါလၢ လံာ်အုၣ်သး လၢအဘၣ်လိာ်ဒီးသဲစး တဖၣ်အယံၤအပူၤလိာ်.

၂ ပူၤတၢ်အတၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်စၢမးသး

ပူၤတၢ်အတၢ်ထံၣ်တဖၣ်လၢ အမ့ၢ်ဝဲတၢ်တခါလၢ အလုာ်ဘၢကွၢ် ပူၤလၢအအိၣ်မ့တဖၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်သ့ဝဲ လိာ်အိၣ်သနုအလိာ်တဖၣ်အယံၤ ဒီး ပူၤတၢ်ထံၣ်ဝဲလၢ လိာ်အိၣ်သနုတဖၣ် မၤအါထီၣ် တၢ်လိာ်မ့ၢ်လိာ်ဖးဒီး ဟံၣ်ဖိယံၤဖိ ဒီး အဝဲသ့ၣ် စံးဝဲလၢပူၤထူလံာ်ဖိလၢ အအိၣ်လၢအတၢ်လိာ်တဖၣ်မ့ၢ်ပူၤလၢအအါဒီး ပူၤပိာ်မ့ၢ်လၢ အိၣ်လၢလိာ်အိၣ်သနုပူၤတဖၣ် စူၣ်ကွၢ် ခါပတၢ် အပူၤတၢ်အခိၣ်အနၢ်တဖၣ်ဒီး ဟးယုာ်မၤစၢၤလၢလိာ်အိၣ်သနုအချၢလိာ်.

လၢမဲၣ်ရၣ်မၤလူၤစၢၤဒီး ဘါမဲၣ်န့ၣ်စ့ၢ်ဒဲကဝီၤခံဘျီလၢန့ၢ်, တၢ်နၢ်ပာ်လၢ ဟံၣ်ယံၤအဘၣ်အဘၢအဖိခိၣ်စ့ၢ်ဒိၣ်မးဒီး ပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် အတၢ်မၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိး ငြိဆၢယၢဝဲ တၢ်မၤစၢၤလၢအဘျူးအိၣ်တဖၣ်,တၢ်သ့ၣ်လိာ်အိၣ်သနုလၢ တလၢပူၤဒီးအလၢကဝီၤတဖၣ်အါထီၣ်ဒီး နးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ တၢ်ကိာ်ခဲလၢ ပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်လိာ်. လၢဒဲကဝီၤခံဘျီအပူၤန့ၣ်ယ ပူၤတၢ်ပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် , ဒီးခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် တနၢ်ပာ် မ့ၢ်ခွါတၢ်ရူလိာ်မ့ၢ်လိာ်တၢ်စုအုၣ်ခိၣ်တကးဒီးမ့ၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ် တဖၣ် လၢလၢပူၤပူၤဘၣ် ဒီးဒဲကဝီၤတၢ်ပတၢ်ဆၢတဖၣ် ကွၢ်ကဟံၣ်က့ၤဝဲ ထံလိာ်ကိာ်ပူၤ တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ် (တပၣ်ယုာ်ဒီး တၢ်ကဲထီၣ်သးဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်တဖၣ်), ပူၤသ့ၣ်ထီၣ် လိာ်အိၣ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ဒီး တၢ်ကရၢကရိလၢအဂၤတဖၣ် မၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်သန့ၣ်က့ၢ်လိာ်. လၢဘါမဲၣ်န့ၣ်စ့ၢ် လၢအမ့ၢ်တၢ်လိာ်တလိၣ်လၢ အသ့ဝဲ ပိာ်မ့ၢ်ပူၤတၢ် လိာ်ခါသး (WCCတဖၣ်), တၢ်သ့ၣ်လိာ်အိၣ်ကနုအံၤ ဘၣ်တၢ်ထံၣ်အိၣ်ဒ်သိး ခိၣ်ခါလၢ အအိၣ်အမ့ၢ်တခါ, မ့ၢ်ဝဲတၢ်ထံၣ်တခါလၢ အဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ် ဩၣ်မၤတံာ်တၢ်တခါလၢတၢ်မၤစၢၤလၢအဘျူးအိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လိာ်.

လိာ်အိၣ်ကနုတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤ အဘျူးအဖိၣ်ကအိၣ်ဝဲအအိၣ်ကတၢ် ဖဲလၢဒဲကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်အုၣ်သးဂဲၤဒီး ဖဲပူၤထံၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒ်အ မ့ၢ် ဒဲကဝီၤပူၤတၢ် တၢ်မၤအကျိၤအကျဲၤလၢ အကဟံးမူဒါဒီးတဲဖျါထီၣ် မ့ၢ်ခွါတၢ်ရူလိာ်မ့ၢ်လိာ်တၢ်စုအုၣ်ခိၣ်တကးဒီး မ့ၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ်လိာ်. ပူၤတၢ်အတၢ်စၢမးအံၤ ဖျါဒ်သိးဝဲလၢ တအိၣ်တသ့ဘၣ်လၢ ကန့ၢ်ဘၣ်ပူၤတၢ်ပူၤတၢ်သ့ၣ်အုၣ်သးဂဲၤဒီး မၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် တၢ်မၤစၢၤလၢအဘၣ်ထွဲလိာ်သးတဖၣ်, လိာ်အိၣ်တၢ် ဒဲကဝီၤပကမံးတံးတဖၣ်, ကဝီၤဒုခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်, ကဝီၤဒုဘၣ်ဘၢတဖၣ်, ပိာ်မ့ၢ်ကရၢတဖၣ်, ဒီးပူၤတၢ်ပူၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လိာ်. ကျိၤကျဲၤလၢကမၤဂ့ၤထီၣ် ပူၤတၢ်အတၢ်ထံၣ်လၢ လိာ်အိၣ်သနုတဖၣ်လၢအအိၣ်လၢ ဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ် ယုာ်ဒီး ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိာ်အူ ဒဲကဝီၤ ပူၤမၤအၢမၤတၢ်မူဒါခိၣ်တဖၣ်, ပူၤမၤသကိးတၢ်တဖၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါဒီး တၢ်ကရၢကရိလၢ အမၤတၢ်လၢ ပူၤတၢ်အဂီၢ်တဖၣ် ဒီး ဖဲမၤတၢ်ဆဲးကျိးတၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဒီးပူၤလၢအဂၤအခါ မၤစ့ၢ်ကိးဒီး ဒဲကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ဒ်သိးကပၣ်ယုာ်, တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီး ပူၤလၢအမၤကဲထီၣ်

ကျိုကျဲလၢတၢ်သုအိၣ်လၢ ကတဲဖျါထီၣ်လီၤအိၣ်သဒု အတၢ်အိၣ်ကၢအိၣ်ခိး အတၢ်ကိတၢ်ခဲတဖၣ် ဟံယုၣ်ဝဲဒီး
ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ် တၢ်န့ၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢ အဟဲန့ၢ်တဖၣ်ဒီးဒီးအမ့ၢ် ဆးတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢ ကဆါအိၣ်အဂီၢ်၊
အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဝဲဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိလၢ အဝဲသ့ၣ်အကစၢ်အဂီၢ်ဒီး ဒူးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျါအလီၤလၢ
လီၤအိၣ်အဒုအယၢတဖၣ်လီၤ.ပုၤမၤတၢ်လၢပုၤဟးအိၣ်တမ့ၢ်အဂီၢ်တဖၣ်ယုၣ်အတၢ်ဘျူးတၢ်ဖိၣ်တဖၣ်လၢဒီးန့ၢ်ဝဲတလၢတဘျီလၢလဲန့ၢ်လီၤ.

၇ တၢ်လဲၤန့ၢ်အိၣ်ဆူပဒိၣ်လီၤအိၣ်လီၤဆိး

ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် တီၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ် လၢပုၤဟးအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ် သးပျံၤဝဲလၢ ကဘၣ်လဲၤအိၣ်လၢ တၢ်လီၤလၢအမ့ၢ်
ပဒိၣ်တၢ်လီၤတဖၣ်ခိဖျိလၢ ကျိၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲတဖၣ်အယိၤ,သးကိၢ်လၢကဘၣ်တၢ်ဖိၣ်အိၣ်ဒီးဒုၤက့ၤအိၣ်ဆူတၢ်လီၤအဂၤဒီးတၢ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါလၢ
ပဒိၣ်လီၤအိၣ်သဒုတဖၣ် ယံးအယိၤလီၤ. ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢ လီၤခါၣ်သးလၢအလီၤအိၣ်ကဒုလၢ တၣ်(ခဲ)ဒီးဘိကိး, နီၢ်တဖၣ်တၢ်ကျဲၤ
မ့ၢ်ဂ့ၤ ပဒိၣ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဝဲအိၣ်လၢ ကဆဲးကျိးတဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢကတီၣ်ဖျါထီၣ်
ပုၤဟးကွံၣ်အိၣ်တမ့ၢ်လၢအလံာ်အုၣ်သးတအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ် လၢအအိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်ကဟ့ၣ်ကယၢ်အဖိလၢအနီၢ်ဂံၢ် မ့တမ့ၢ် ဒ်သိးကန့ၢ်
တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ပုၤကွံၣ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်တၢ်ဟးထီၣ်က့ၤလီၤလၢဟီၣ်ကဝီၤပုၤ ဒ်သိးကကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.
တၢ်သိၣ်တၢ်သိတဖၣ်အံၤ မၤပျံၤမၤဖုးဝဲပုၤဟးအိၣ်လီၤတမ့ၢ်တဖၣ်လၢအယုၣ်အလီၤအကျဲတဖၣ်လၢ ကလဲၤအိၣ်ကဒုဝဲလၢ ထံကိၢ်ပဒိၣ်
လီၤအိၣ်ဒုကအလီၤလီၤ.

ပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတနီၤ တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ဝဲအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲလၢကတီၤန့ၢ် ပုၤအိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဒီးတဖၣ်လီၤအကျဲမ့ၢ်တသ့ဘၣ်အခါ,
အဝဲသ့ၣ်တဆူၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဆူ ထံကိၢ်ပဒိၣ်အလီၤအိၣ်ကဒုဘၣ်ခိဖျိလၢ ပဒိၣ်လီၤအိၣ်ကဒုတဖၣ်တအံၣ်ဒီးတူၢ်လီၤစ့ၢ်ကိး မ့တမ့ၢ်
ဟ့ၢ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ မၤစၢၤ ပုၤကိၣ်ပယိၤဖိလၢအအိၣ်မူဒီးတဖၣ်ဘၣ်လီၤ. တမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤ ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢ ပဒိၣ်လီၤအိၣ်သဒုတဖၣ်
တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ကတဲကတီၤပာ်တၢ်လၢပုၤနီၢ်ဂံၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်လီၤ.

အတၢ်ဘၣ်လိာ်ဖိးဒူးအိၣ်ဝဲ တစဲးလၢ မုၣ်ခွါတၢ်ရုလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်သနးတဖၣ် အတၢ်မၤစၢၤလၢ
ဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတဖၣ်ဒီးပဒိၣ်လီၤအိၣ်သဒုတဖၣ်လီၤ.တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢ ကဆဲးကျိးဒီးပုၤအဂၤတဖၣ်ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒီး
တၢ်ကိတၢ်ခဲဒီးဒိၣ်တခါလၢ တၢ်တိခိၣ်ရိၣ်မဲလၢ ပုၤအိၣ်ဆိးလီၤဖိတဖၣ်ကန့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ကဟးထီၣ်လၢဒဲကဝီၤအချၢ, ဒ်သိးဒီး
ပဒိၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လီၤအိၣ်သဒုလၢ မဲၣ်စရံၤ (မုၢ်ယုၢ်) ဟီၣ်ကဝီၤလၢပုၤအိၣ်တမ့ၢ်မဲၣ်ရဲၣ်မုၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲကသ့အဂီၢ်လီၤ.

ဒဲကဝီၤအတၢ်အိၣ်သးတၢ်ကိတၢ်ခဲဒီးကျိၤကျဲတဖၣ်

တၢ်ကိတၢ်ခဲဒီးကျိၤကျဲလၢအဟဲအိၣ်ထီၣ်လၢလၢတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်န့ၢ်အိၣ်လီၤဆိးဒုၣ်တၢ်လၢဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒဲ ကဝီၤတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်လီၤ.

1. တၢ်ပာ်ခူသ့ၣ်ယၢ်တၢ်တဖၣ်

ပုၤဟ့ၣ်ခူသ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အဒိၣ် ကတၢ်တဖၣ်ဒီး လီၤအိၣ်ကဒုပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်သိၣ်တၢ်သိတၢ်ဘျါဒီး
တၢ်ပာ်ခူသ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်န့ၢ်ပာ်အိၣ်စ့ၢ်ဒိၣ်မးလၢ ဒဲကဝီၤပုၤတတၢ်ပုၤ, တၢ်ပာ်တၢ်ဆူတၢ်ဒီး
မုၣ်ခွါတၢ်ရုလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး ဒီး မုၣ်ခွါ တၢ်ဆိၣ်တံၢ်မၤန့ၢ် အပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဒီးတၢ်အဝဲဒူးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ
တၢ်ကိတၢ်ခဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်လၢလီၤအိၣ်သဒုအတၢ်မၤစၢၤတဖၣ်လၢမုၣ်ခွါတၢ်ရုလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးမုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တံၢ်မၤန့ၢ်
အတၢ်မၤကၣ်တဖၣ်ခဲလၢလီၤ.အဝဲသ့ၣ်တဲဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲ အတၢ်ကိတၢ်ခဲလၢ အကဘၣ်ပံးယၢ်ပာ်ယၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဆဲးကိးဖိလၢ တၢ်
ကြၢးဟံၣ်ခူသ့ၣ်အိၣ်တဖၣ်, ဒဲကဝီၤတဖၣ်အိၣ်ဘူးလိာ်အသးဒီး တၢ်ပာ်ခူသ့ၣ်ယၢ်တၢ်တဖၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ထံၣ်အသိတခါလၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်
ဆဲးတၢ်လၢအပုၤလီၤ.

လၢဘါမဲၣ်န့ၢ်စ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်အပုၤတတၢ်ကဒဲကဒဲပုၤ, တၢ်တူၢ်လိာ်ဘၣ်သးဝဲ တၢ်သိၣ်တၢ်သိလၢအဘၣ်တၢ်ထူးထီၣ်အိၣ်တဖၣ်
ဒ်သိးကဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ဒီး ဒိသဒုပုၤဟ့ၣ်ခူသ့ၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် ဘၣ်ယးဒီး ပုၤအိၣ်မူဒီးတဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်အိၣ်ဒီး
ပုၤမၤအမၤနးတၢ်ဖိတဖၣ် ဆဲးလီၤဝဲအစုပနီၣ် စ့ၢ်ကိးလီၤ. သန့ကတူ တၢ်သးတလီၤပလိာ်လၢ လီၤအိၣ်ကဝီၤပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဒီး
ဒဲကဝီၤ တၢ်ပာ်တၢ်ဆူတဖၣ် အဘၣ်စၢၤလၢအဘၣ်ယးဒီး လီၤအိၣ်ကဝီၤပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်မူဟ့ၣ်ဒါအိၣ်လၢ ကဟ့ၣ်နီၤလီၤ
တၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ ယုၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲတဖၣ်လၢ ကဝီၤဒုခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်မၤနီၣ်ယၢ်ဝဲဒီး မၤလၢပုၤဝဲတဖၣ်လီၤ. ဝဲတကတီၢ်ယိ, လၢ

မဲရ်ဂျ်မဂ်လူဟာအီး အူးပွဲခဲး, ပုမာတဖိတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ဒူးသ့ၣ်ညါ ကဝီဒုခိၣ်နာ်တဖၣ် ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ အကဲထီၣ်သးလၢလီၤအိၣ်ကဒုအပူၤလီၤ. သနက့, ပုဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်အဒိၣ်တဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဂီၤ ဘၣ်ယးဒီး တၢ်သိၣ်တၢ်သိအသနူလၢ အစးဒီးလီၤတၢ် ဘၣ်ယးဒီး တၢ်အၢၣ်လီၤဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဖဲလဲၣ်တကလုာ်လၢ တၢ်ကဟ့ၣ်နီၤလီၤအိၣ်သ့ဝဲဆူ ပုလၢအမၤကဲထီၣ် သ့ၣ်ထံဒီး မ့ၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တံၣ်မၤန့ၤတဖၣ် အကျါန့ၢ်လီၤ. တကးဒ်ဘၣ် ပုဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ဖိတနီၤ တဲဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်ကီၢ်တၢ်ဂီၤဘၣ်ယးဒီး တၢ်တီၣ်ထီၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်စ့ၤဒီး ဒီးပုလၢအအံးထွဲကွၢ်ထွဲ တၢ်ကဲထီၣ်သးဒီးပုဟ့ၣ်တၢ်တဂၤလၢ မဲရ်ဂျ်မဂ်လူဟာတဖၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်အဝဲသ့ၣ် တညီၣ်န့ၢ်လၢ ကတီၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သးတဖၣ်ဘၣ်ဒီးဆုၢ်ခိတၢ်တတီၤဘၣ်တတီၤဆူလီၤအိၣ်သဒုအပူၤန့ၢ်လီၤ.

တၢ်မၤလိသးလၢ အဘျူးအဖိၣ်အိၣ်လၢ ကဒိသဒၢ တၢ်ဂ့ၢ်ခူသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ယုာ်ဒီး တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ် လံာ်အက့ၢ်အဂီၤတဘၣ် ဒ်သိးဒီးတၢ်က မၤနီၣ်မၤယါကွဲးနီၣ်ယး တၢ်ဂ့ၢ်လၢအကဲထီၣ်သးတဖၣ်ဒီး ဟ့ၣ်ဒူးသ့ၣ်ညါတၢ်သးတၢ်လိာ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်တခါလၢ ပုမၤစၢၤတၢ်ဖိလၢ ဘါမဲၣ်နီၤစ့ၤသ့ဝဲ လၢအလိၣ်ဘၣ်ဝဲ ပုဟ့ၣ်တၢ်တဂၤ အတၢ်ဆဲးလီၤစု ဒ်သိး ကဒူးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ အကစၢ်အတၢ်ဘၣ်သ့ဘၣ်သး လၢတၢ်မၤစၢၤတခါဂ့ၢ်တခါဂ့ၢ်အဂီၤလီၤ. ဒဲကဝီၤကိးဘုၣ်ဒဲးစ့ၢ်ကိး ပာ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဘၣ်ဘၢဘၢတ ဖၣ်လၢ တၢ်လီၤလၢ ပုခးယၢ်ဒီးသိးအဟီၣ်ကဝီၤလီၤ.

2. လီၤအိၣ်သဒုတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကလုာ်န့ၣ်ဆံးတဖၣ်

လၢဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤယုာ်အပူၤ, ပိာ်မ့ၢ်ကရၢတၢ်ကရၢကရိ(ခ့ၣ်တဘျူးအိၣ်) မ့ၢ်ဝဲပုထဲတဖုဇီၤလၢ အမၤစၢၤလီၤအိၣ်သဒု, ပုနီၣ်ဂံၢ်လၢ ကလုာ်န့ၣ်လၢ ဒဲကဝီၤပူၤတဖၣ်မ့ၢ်အါထီၣ်သနက့ဂ့ၢ်လီၤ. လီၤအိၣ်သဒု ပုမၤတဖိတဖၣ်ဒီး ပုဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ဖိတဖၣ် ဒူးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒုလၢ ပုဟ့ၣ်တၢ်တဖၣ်လၢ အကဲပုကလုာ်လၢအဂၤ လၢအတမ့ၢ် ပုကညီဘၣ်တဖၣ် တညီၣ်န့ၢ်လိာ်သးဒီး ခ့ၣ်တဘျူးအိၣ် အဟံၣ်ဘၣ်ဘၢတဖၣ်ဘၣ်လီၤ. လီၤဆိဒုတၢ်, လီၤအိၣ်သဒုပုန့ၢ်တၢ်ဖိတဖၣ်ဒီး ပုဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ဖိတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ခ့ၣ်တဘျူးအိၣ် အဟံၣ်ဘၣ်ဘၢတဖၣ် တဘၣ်လိာ်သးဒီး မူၤစလံၤပုဟ့ၣ်တၢ်တဖၣ်အတၢ်လိာ်ဘၣ်ဘၣ်, မ့ၢ်လၢ တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိတဒ်သိးဒီး တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတဒ်သိးဘၣ်အယိလီၤ. ပုဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ဖိတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ သတူၢ်ကလံာ် လီၤကဒုအိၣ်ဝဲတခါလၢ ဝဲလးဒဲကဝီၤလၢ ပုမူၤစလံၤဖိတဖၣ်အဂီၤလီၤ.

ဒ်အမ့ၢ်ဝဲဒု တၢ်ဂဲၤလိလုာ်လံာ်သကဲးပဝးလၢ အဂ့ၢ်တခါအသိး, မူၤစလံၤ ပိာ်မ့ၢ်ကရၢ (အမ်တဘျူးအိၣ်), တၢ်မၤစၢၤအီၤလၢ ခ့ၣ်တဘျူးအိၣ်, ဒူးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ လီၤအိၣ်သဒုလီၤတၢ်လီၤဆဲးတဖျါလၢ အူးပွဲဒဲကဝီၤပူၤလၢ ပုမူၤစလံၤဖိတဖၣ်အဂီၤလီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟံၣ်န့ၢ်ဝဲ ခ့ၣ်တဘျူးအိၣ် အဟံၣ်ဘၣ်ဘၢတဖၣ်အက့ၢ်အဂီၤဒ်သိး ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်လၢ ပုမူၤစလံၤတဝါတဖၣ် လိာ်ဘၣ်ဝဲဒီး မၤအါထီၣ်ဝဲ တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်လၢ တၢ်သူအီၤအဘျူးအိၣ်အိၣ်န့ၢ်လီၤ.

3. တၢ်ဟးထီၣ်ကျိၤကျဲတဖၣ်စ့ၤဝဲ

ပုမၤတဖိတဖၣ်တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်ဆိတလဲဒီး တၢ်လီၤတၢ်ကျဲတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် စ့ၤဝဲဒိၣ်မးလၢပုလၢ အဟးအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်လၢ အလိၣ်ဘၣ် တၢ်ကဟ့ၣ်ကယၢ်အရူဒိၣ်တဖၣ် အဂီၤလီၤ. ပုအိၣ်တမ့ၢ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်တဖၣ် အိၣ်ဝဲလၢလီၤအိၣ်သဒုလၢ အတလၢကွၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိးဒီး တၢ်လီၤ ဒ်သိးအိၣ်ဆိးဝဲကသုအဂီၤလီၤ. ပုမၤတဖိတဖၣ် ညီၣ်န့ၢ် တဆုၢ်ဝဲ ပုဟ့ၣ်တၢ်တဖၣ်ဆူ ဒဲကဝီၤ အဂၤဘၣ်ခိဖျါလၢ တၢ်ပၤတၢ်ဆုၢ် တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲတဖၣ်လၢ အပၣ်ယုာ်လၢ ကဒီးန့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် ဒီး လၢကယါဒဲကဝီၤတဖၣ်, အဝဲသ့ၣ် တဖၣ်တညီၣ်န့ၢ် ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဘၣ် ဒီးတကးဒ်ဘၣ် ပုဟးအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး တလဲအိၣ်လၢ ကယါဒဲကဝီၤလၢ အဂၤတဘၣ်တဘျုး စ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်တခါအဝဲသ့ၣ်အါတက့ၢ် သ့ဝဲတၢ်အကျိၤအကျဲ တခါလၢ ကဒိသဒၢအသးလၢ အမ့ၢ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤအိၣ်လဲၤဆိးက့ၢ်လၢ ထံကီၢ်အဂၤတဖၣ်လီၤ. အဝဲအံၤဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ပုမၤတဖိတဖၣ် ဖဲလၢ ပုဟ့ၣ်တၢ်တဖၣ် သ့ၣ်တဆူၣ်သးတဂဲၤလၢ ကက့ၢ်ကဒါက့ၢ်လၢအကစၢ်အထံအကီၢ် အတဝါပုဘၣ်န့ၢ်လီၤ. သနက့ဂ့ၢ်, တၢ်လဲၤအိၣ်လဲၤဆိးလၢထံကီၢ်ဂၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲအံၤ ဘၣ်တၢ်တီၣ်ထီၣ်အီၤ သ့ဝဲထဲလၢ ပုလၢ အသ့ၣ်ယၢ်အမံၤတဖၣ်ဒီး တၢ်လဲၤအိၣ်လဲၤဆိးလၢ ထံကီၢ်ဂၤ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲအံၤ အိၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်မးလၢဒဲကဝီၤတနီၤလီၤ. လီၤအိၣ်သဒုအပူၤမၤတဖိတဖၣ်, တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဖိတဖၣ်ဒီး ဒဲကဝီၤခိၣ်နာ်တဖၣ် လဲၤအိၣ်လဲၤဆိးက့ၢ်လၢထံကီၢ်ဂၤန့ၢ် အါတက့ၢ် ဒူးကဲထီၣ်ဝဲ တၢ်ဆိတလဲလၢ လီၤအိၣ်သဒုတဖၣ်အပူၤဒီး လိာ်ဘၣ်ကဒါဒီးတၢ်သိၣ်လိလၢအသိတဘျီလီၤ. တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢ လီၤအိၣ်သဒုလၢ အဘၣ်တၢ်သူထီၣ်အီၤဂ့ၢ်ဂ့ၢ်ဖိတဖၣ်ဘၣ် တၢ်သူအီၤဒ်တၢ်အကျိၤအကျဲတခါလၢ တၢ်ကမၤဘၣ်ထီၣ်က့ၢ်

တၢ်ဆိတလဲတဖၣ်ခဲလၢဂ်လီၤ. လံာ်လၢတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်န့ၣ် မၤစၢၤဝဲသ့ဒ်သိး က မၤသ့ထီၣ်ဘၣ်ထီၣ်လၢ ကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၤ လီၤအိၣ်သဒုးလဲၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီအသနူလၢပုၤတဝၢပုၤဒီးဆဲးမၤစၢၤဒီးတၢ်လၢအလိၣ်ဘၣ်ဒ်အညိၣ်န့ၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

4. တၢ်တီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲတၢ်ဒီးပုၤဘျုးလီၤယုၣ်စ့တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သး

တၢ်စံးဆၢလၢ မုၣ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်သနံးတဖၣ်လၢ ကညိဒဲကဝီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်တခါလၢ အညိၣ်န့ၣ်ထီၣ်ဒါ ပုၤမၤအၢမၤနးတၢ်ဖိတဖၣ်လၢ တၢ်ပၤတၢ်ဆုၢ်အပတီၢ်လီၤ. တၢ်အစၢတဖၣ်ဟဲထီၣ်ဝဲလၢတၢ်ဖုၣ်ဆၢအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ ပုၤတဝၢပုၤတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဒီးပုၤယုၣ်စ့ကိးဝဲဒီး တၢ်ထုးထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢ အဘၣ်လိာ်အသးတဖၣ် ဘၣ်တၢ် ဟံက့ၤအီၤလၢ တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် လၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲ အကျိၤအကျဲဒ်သိး ကမၤလီၤတၢ်ဝဲ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢ မုၣ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါအီၤဖဲ အိၣ်လၢ လီၤအိၣ်ကဒုအပူၤ အဆၢကတီၢ်လီၤ.

လၢဒဲကဝီၤပုၤပတီၢ်န့ၣ်, တၢ်မၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် တၢ်ဆဲးကျိးဒီး တၢ်ပၤတၢ်ဆုၢ်တဖၣ် တၢ်လိၣ်ဘၣ်အီၤလၢ ကဝီၤဒုခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်, တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဖိတဖၣ်,ဘီမုၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢ(UHCHR) ဒီး ပုၤမၤစၢၤတၢ်လၢ မုၣ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်သနံးတဖၣ်အကျိၤလီၤ. တၢ်န့ၣ်န့ၣ်လိာ်သးဒီး တၢ်ဆဲးကျိးတဖၣ် ဟးဂီၤကွံာ်ဝဲလၢ ပုၤခိၣ်ပုၤန့ၣ်တဖၣ်အကျိၤလီၤ. တၢ်အံၤမၤဟးဂီၤဝဲ တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီး တၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်လၢ မုၣ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ် အတၢ်မၤစံးဆၢတဖၣ် လၢအကဲဘျုးဝဲသ့လၢ ပုၤဟးအိၣ်ဆိးလီၤတမ့ၢ်ဖိတဖၣ် အဂီၢ်ဒီး ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအဂၤတဖၣ် အဂီၢ်လီၤ. အဒိ, လၢဘါမဲၣ်န့ၣ်စ့ၤ ဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ ဒဲကဝီၤပုၤန့ၣ် ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ကစီၣ်ဖိတဖၣ်ဒီး ပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ် တၢ်ဆဲးကျိးဒီး တၢ်ပၤတၢ်ဆုၢ်လၢ ဒဲကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်, ကဝီၤဒုခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် ဒီး လီၤအိၣ်သဒု ပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်အဘၣ်စၢၤတဖၣ် လိၣ်ဘၣ်ဝဲဒ်သိးကမၤဂ့ၢ်ထီၣ် လီၤအိၣ်သဒုတဖၣ်ဒီး မၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်အတၢ်လိၣ်တဖၣ်လီၤ. လၢမဲၣ်ရၣ်မုၣ်လူၤစၢၤ ဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤပုၤန့ၣ်, တၢ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သး တၢ်ကီတၢ်ခဲလၢ သ့ၣ်ထံးဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ် အပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ် အဘၣ်စၢၤ လၢအဒုးကဲထီၣ် တၢ်ပတုၣ် တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် လၢအဘၣ်တၢ်ဟံလီၤအီၤလၢ ပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဒီးတဂၤန့ၣ်လီၤ.

ပုၤန့ၣ်လီၤမၤတၢ်တဖၣ် အုၣ်ကီၤဝဲဒၣ်လၢ ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤဝဲ တၢ်သိၣ်တၢ်သီသနူလၢ မုၣ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ်လၢ ကညိဒဲကဝီၤပုၤဒီး ကိးအိၣ်ဖျိၣ်ထံၣ်လိာ် လီၤအိၣ်ကဒု ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် အဆၢကတီၢ်ဘၣ်ဘၣ်, ဒဲကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်ဒီးပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဒ်သိးကတၢ်ပိၣ်တၢ်ပိၣ်သကိးဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ဘၣ်ဃးဒီးလီၤအိၣ်သဒုတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤဟးအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်သးတၢ်ကီတၢ်ခဲတဖၣ်ဒီးအကျိၤအကျဲတဖၣ်

လၢပုၤဟးအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်သးအပူၤန့ၣ်လီၤဆိဒ်တၢ်တၢ်ကီတၢ်ခဲဒီးကျိၤကျဲလၢလံာ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

1. တၢ်သးကီၢ်သးဂီၤဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ကရၢကရိအပတီၢ်ဘၣ်လိာ်ဒီးသဲစး

ပယီၤဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ကရၢကရိတဖၣ် အပတီၢ်လိာ်တၢ်အုၣ်သး လၢအဘၣ်လိာ်သးဒီး သဲစးတအိၣ်ဝဲဘၣ်ဒီး ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ကီတၢ်ခဲအဂီၢ်ခိၣ်ထံးတဖၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ကိးနံၤဒဲးတၢ်မၤအဂီၢ်လီၤ. ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် အိၣ်လၢတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုး တမျိၣ် အပူၤတဘိယုၣ်ဃီဒီး မ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်မၤစၢၤဒီး လီၤအိၣ်ကဒုပုၤ ပုၤအိၣ်တမ့ၢ်ဖိလၢ အလံာ်အုၣ်သးတအိၣ်ဘၣ်တဖၣ် မၤအါထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ကီတၢ်ခဲ လၢတၢ်ဘၣ်ဖိၣ်ဒီးတၢ်ဆုၢ်ကဒါက့ၤတဖၣ်လီၤ.လၢခံကတၢ်,ပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်ယုၣ်ဝဲအသးလၢကဆဲးကျိးတမျိၣ်တဖၣ်လၢကမၤစၢၤ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်လီၤ.န့ၣ်အသိး,ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် အတၢ်မၤသကိးယုၣ်တၢ်ဒီး ပဒိၣ်ပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ပတုၣ်ကွံာ်အီၤလီၤ.လၢခံကတၢ်,ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဟးယုမၤစၢၤတၢ်ဒီးအိၣ်ထွဲဝဲတၢ်မၤစၢၤလၢပုၤဟးအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်လၢတၢ်က ဟုကယံာ်တဖၣ်စ့ကိး ဘၣ်တၢ်မၤစ့ၤလီၤအီၤန့ၣ်လီၤ.

2. တၢ်မၤစၢၤတၢ်မၤယံးထီၣ်ဒီးတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်တလၢထီၣ်ပှၤထီၣ်ဘၣ်

တၢ်မၤစၢၤတဖၣ် ယံးထီၣ်စ့ၤထီၣ်န့ၢ် မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဝံယၢတခါလၢ ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢ လီၤအိၣ်ကနုတဖၣ်အပူၤလီၤ. လီၤအိၣ်ကနု ပှၤန့ၣ်တၢ်တဂၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ အတၢ်ဘၣ်ကိၢ်ဘၣ်ဂီၤလၢ တၢ်လၢၣ်ဘျီလၢၣ်စ့ အဂံၢ်ခိၣ်ထံး လၢကအိးထီၣ် လီၤအိၣ်သနုတဖျါအဂီၢ်လီၤ. လီၤအိၣ်သနု ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢအဟဲလၢ ပယီၤဂံၢ်ခိၣ်ထံးအၢ်ကရၢကရိအအိၣ်တဖၣ် နးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်လိၣ်ဘၣ်လၢ ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် နိသိးကမၤန့ၢ်ဝဲ ပှၤဟးအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ် အတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီး တဲဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ကိတၢ်ခဲဘၣ်ယးလၢ တၢ်ထုးလီၤစ့ၤ အဝဲသ့ၣ် အလၢလဲန့ၢ်လီၤ. ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ဒိဖျါလၢ ကျိၣ်စ့တၢ်စံးတၢ်ယုၤအယိ, အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဟ့ၣ်မၤစၢၤဝဲ တၢ်မၤလၢလၢ အလိၣ်ဒိၣ်တဖၣ်ဆူ ပှၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်အအိၣ် အသ့လၢဘၣ် ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒီး တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်သိၣ်လိတဖၣ်, တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤလၢ အဘၣ်ဘၢဝဲလၢတၢ်မၤစၢၤအဂီၢ် ဒီး လံာ်အုၣ်သးလၢ အဘၣ်လိာ်သးဒီး သဲစးတၢ်ဘျါတဖၣ်လီၤ. ပှၤမၤတၢ်ဖိတနီၤလၢ လီၤအိၣ်သနုလၢ အဘၣ်တၢ်တုထီၣ်အိၣ်လၢ ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ် မၤဘျီလီၤအကစၢ်စ့လၢ ကဟ့ၣ်ဝဲ ပှၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ် အတၢ်အိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒီး အကသံၣ်ကသီတၢ်လၢၣ်ဘျီလၢၣ်စ့တဖၣ်အဂီၢ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်စ့မ့ၢ်တအိၣ်လၢၣ်လၢ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဂီၢ်လၢဘၣ်ဒီး ပှၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်တီၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်အိၣ်တအိၣ်လၢဘၣ်ဒီးနီၤသးတၢ်မၤစၢၤတဖၣ်လီၤ.

ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် နးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်အဘျုးအဖျါဝဲတဖၣ်, နီၤသးတၢ်မၤစၢၤအကျိၤအကျဲတဖၣ်စ့ၤဝဲ ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲ ပှၤဒီးတဖၣ်တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်, ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိလၢ ပှၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိလၢ အအိၣ်ဆးယံာ်တဖၣ် နိသိးအဝဲသ့ၣ် ကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး ပှၤအိၣ်ကမ့ၢ်လၢအဂၤတဖၣ်, ယိၣ်ကၣ်, တၢ်ဆိကမိၣ်တၢ်ဖးယိာ်, န့ၤလၢကူၣ်သ့ တၢ်ယါဘျါတၢ်ဆူးတၢ်ဆါ ဒီး တၢ်နးဆူၣ်ထီၣ်ဂံၢ်ဘါ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်လီၤ. ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတဲဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲ တၢ်လိၣ်လၢ ကနးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ဆဲးကျိး လၢပဒိၣ်,ကရၢသဘျု (အဲနဲက့ၢ်အိၣ်)တဖၣ်ဒီး ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိ(စံၣ်ဘၣ်အိၣ်)တဖၣ်အပူၤနိသိးကမၤစၢၤဝဲပှၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ် တုၤလီၤတီၤလီၤန့ၢ်လီၤ.

3. တၢ်မၤန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤလၢပှၤတူၢ်လိာ်ဝဲသ့

ပှၤမၤသကိးတၢ်ဖိတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်မၤလီၤဖး တၢ်မၤစၢၤအကျိၤကျဲလၢ အမ့ၢ်ဝဲ ယိၤဒီး ကိၢ်ပယီၤ ပှၤဟးစံၣ်အိၣ်ကမ့ၢ်အနီၢ်ဂံၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်ကိတၢ်ခဲအိၣ်ဝဲခံကပလၢၣ်အယိလီၤ. ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်မၤပျံၤတၢ်,တၢ်မ့ၢ်လၢတၢ်ဒီးတၢ်လဲၤခိဖျါဘၣ် တၢ်ကွၢ်တလီၤလၢ ယိၤအပှၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်, ကျိၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲ, ဒီး ပျံၤလၢ တၢ်ကဘၣ်ဖိၣ်အိၣ်ဒီး ဆုၢ်ကဒါက့ၤအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ် တဖၣ်အံၤပတုာ်ယာ်ဝဲ လီၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိတဖၣ်လၢ ကလဲၤအိၣ်လၢ တၢ်လီၤလၢ ပဒိၣ်တၢ်ပာ်ဖိလၢဒီး အဲနဲက့ၢ်အိၣ်တဖၣ်အဖိလၢလီၤ. လၢအဝဲတကပၤခိန့ၣ်, ယိၤထံကိၢ်ပဒိၣ်ဒီး အဲနဲက့ၢ်အိၣ် ပှၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်သးယာ်ဝဲလၢ ကဘၣ်လဲၤဝဲလၢ ပှၤလီၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်အအိၣ် ဒိဖျါလၢ ကျိၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲအယိဒီး, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ယး အဝဲသ့ၣ် အတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ် စ့ၤဝဲဒီး, ပျံၤဝဲတၢ်လၢ ကဟဲကဲထီၣ်သးလၢ အပိာ်ထွဲထီၣ်အခံတဖၣ် လၢအဘၣ်လိာ်ဒီး သဲစးတၢ်ဘျါ ဖဲအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်မၤစၢၤ ပှၤလၢ အလံာ်တအိၣ်ဘၣ်တဖၣ် ဒီး အဝဲသ့ၣ်မၤစ့ၤလီၤဝဲ တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

လီၤအိၣ်သနုပှၤမၤတၢ်ဖိတနီၤ တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲ တၢ်ကွၢ်တလီၤ တၢ်ရလိာ်တဖၣ်လၢ အဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်လၢ ယိၤပှၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ် လၢတၢ်ဆါဟံၣ် ဒီး ဘၢတၢ်မၤစ့ၢ်ကိးအိၣ်လၢ ယိၤတမ့ၢ်တဖၣ် ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒီး တၢ်မၤယံာ်ထီၣ်တၢ်ဒီး တၢ်တဲတရီတပါတဖၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤသကိးတၢ်ဒီး ပှၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်လၢ တၢ်မၤစၢၤအိၣ်အလီၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ထီၣ်ဘိန့ၣ် တၢ်ဖဲးတၢ်မၤ တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်န့ၢ် ဘၣ်တၢ်တလဲအိၣ်ဒီး တၢ်လၢၣ်ဘျီလၢၣ်စ့တဖၣ် တဘျီတခိၣ် တြီယာ်ဝဲ လီၤအိၣ်သနုလၢ ကန့ၢ်ဘၣ် လံာ်အုၣ်သးလၢအဘၣ်လိာ်သးဒီးသဲစးတၢ်ဘျါပှၤလီၤအိၣ်အကမ့ၢ်တဖၣ်န့ၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချတၢ်မၤစၢၤတဖၣ်လၢအလၢၣ် ဘျီလၢၣ်စ့တဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

ကျိၤကျဲၤလၢ ကမၤစ့ၤလီၤ တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢ တၢ်မၤစၢၤတဖၣ် ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒီး သုးကျဲၤတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ လၢအဘၣ်ဘၢဝဲ, နးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ဆိၣ်ထွဲဒီး ယိၤကျိၣ် ပှၤမၤစၢၤတၢ်တဂၤလၢ ပှၤလီၤအိၣ်သမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ် လၢ ကဒီးန့ၢ် တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဒီး တၢ်မၤစၢၤလၢ အဘၣ်လိာ်ဖိးမံအသးဒီးသဲစးတၢ်ဘျါတဖၣ်, ဒီးကျဲၤဘၣ်ဂီၢ် ကသံၣ်ကသီပှၤဒီးသိး အပှၤကလီၤစ့ၤလၢ တၢ်ဆါဟံၣ်ပှၤလၢ ပှၤဟးအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးပှၤမၤစၢၤ ပှၤလီၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်လၢ ကန့ၢ်ဘၣ်ဝဲ လံာ်တၢ်အုၣ်သးလၢ အဘၣ်လိာ်ဖိးမံလိာ်သးဒီး သဲစးတၢ်ဘျါတဖၣ်လီၤ.ကျိၤကျဲၤလၢ ကနးဘၣ်ထွဲ ပှၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်မၤစၢၤတဖၣ် ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒီး အိၣ်ဒီး ပယီၤဒီးယိၤ ပှၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ် နိသိးကနးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ပာ်ဆုၢ်တၢ် ဆူ လီၤအိၣ်သမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒီးလၢကတဲစၢၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ ယိၤတၢ်ဆါဟံၣ်တဖၣ်ဒီး

တၢ်မၤစၢၤလၢအဂၤတဖၣ်ဒီး မၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် ပုၤတတၢ်ပုၤ သွံၣ်ထံဒီး မ့ၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤ အတၢ်ဆဲးကျိၣ်လၢ ပုၤကွဲထွဲတၢ်တဖၣ်ဒီး ပယီၤစံၣ်ဘၣ်အိၣ်တဖၣ်ဒီး ယီၤတၢ်မၤစၢၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်လီၤ.

4. စ့ၤဖဲန့ၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်စ့ၤလီၤ

ပုၤဟးအိၣ်တမံၣ်ဖဲလၢၣ်လၢ အဘၣ်တၢ်သမံၣ်သမိးအီၤတဖၣ် တဲသကိးဝဲလၢ ဖဲးတၢ်မၤတၢ်တသ့ဘၣ်မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤန့ၣ်စ့ၤဖဲန့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တၢ်အကိၢ်တၢ်ခဲအိၣ်ကတၢ်တခါလၢအဝဲသ့ၣ်ထံၣ်ဘၣ်ဘၣ်ဝဲဖဲအအိၣ်လၢလီၤအိၣ်သဒုအပူၤအခါလီၤ.ပုၤအိၣ်တမံၣ်ဖဲတနီၤတဲဖျါထီၣ်ဝဲ လၢ တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ တၢ်သိၣ်လိၤဒီး စ့ၤဖဲန့ၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢ လီၤအိၣ်သဒုအပူၤတဖၣ် စ့ၤဖဲဒိၣ်မးဒီး တလၢပုၤဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဒီးပုၤလီၤအိၣ်ဆိးဖိတဖၣ်တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်သိၣ်လိၤတဖၣ်အရ့ဒိၣ်ဒဲးလဲၣ်အဂ့ၢ်ဒဲးအမ့ၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်ဒီး တၢ်ထီၤ ဒဲးအကမၤလီၤယၢ်တၢ် ဒီးတကးဒဲးဘၣ်ဒဲးကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်စ့ၤသ့ခိၣ်ဘၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

ကျိၤကျဲၤလၢအကဲဘျးတဖၣ် ဘၣ်တၢ်သ့အီၤလၢ ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်ဒီး ဒီးမၤလီၤအသးလၢစ့ၤဖဲန့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အ ကိၢ်လၢ ပုၤအိၣ်ကမံၣ်တဖၣ်အအိၣ် လၢ န့ၣ်ဘၣ်စ့ၤဒီး တလိၣ်ပျံၤတဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဒီး မ့တမ့ၢ် လၢခါဆူညါ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအလီၤ တၢ်ကမၤလဲၣ်ထီၣ်အိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီး, လီၤအိၣ်ကဒု တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတနီၤ မၤစၢၤဝဲ ပုၤလီၤအိၣ်သမံၣ်ဖဲတဖၣ် လၢကဟးထီၣ်တၢ်ချၢလၢ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအဂီၢ်လၢတၢ်မၤလီၤလၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအိၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးသဒုလၢကမၤစ့ၤလီၤပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိကရူၢ်

လီၤအိၣ်သဒု တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ကမၤလီၤစ့ၤလီၤအိၣ်သဒု ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိကရူၢ်တဖၣ် ဒဲးသိးဒီး အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ် (LGBT) တဂၤဒီးတဂၤ, ပုၤကညီၤလၢအအိၣ်မုၢ်ယုၣ်ဒီး အုၣ်ခွဲၤအၢၤဘၢ/အုၤအၢၤဒဲးအုၤစံး, ပုၤလၢအက့ၢ်အဂီၢ်တလၢပုၤ, ဒီးမုၢ်ဒီးခွါတဖၣ် အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်စ့ၤဒိၣ်မးလီၤ. ပုၤကညီၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ် လီၤခၢၣ်သးတဖၣ် ဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤဒီး တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢ အဘၣ်ယးဒီး တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်ဒီး ကျိၤကျဲၤတဖၣ်လၢကရူၢ်တဖုဒီးတဖုအဂီၢ်လီၤ.

1. အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ်(ပိၣ်ခွါတကိးကိးပိၣ်ခွါ)တဂၤ

အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ်တဂၤ ဘၣ်တၢ်ကွၢ်တလီၤအီၤလၢ ကိၢ်ပယီၤဘၣ်ကိတၢ်ခဲအပူၤဒီး လီၤအိၣ်သမံၣ်ဖဲတဖၣ် အပုၤတတၢ်ပုၤ, ဒီး ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲ တၢ်ကိတၢ်ခဲအိၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢ တၢ်မၤစၢၤအဂီၢ် လီၤအိၣ်သဒုတၢ်လၢ ဒဲးကဝီၤပုၤတၢ်အိၣ်သးန့ၣ်လီၤ. လီၤအိၣ်သဒုပုၤမၤတၢ်ဖိတနီၤလၢ ဘၣ်ကိတၢ်ခဲဒဲးကဝီၤတဖၣ် သမၢဝဲပုၤအဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ်ဖိတဖၣ် အတၢ်အိၣ်မူလၢ အအိၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ် အတတၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဂၤတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢ အဝဲသ့ၣ်တတူၢ်လီၤ အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ် ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်လၢ လီၤအိၣ်သဒုအပူၤဘၣ်လီၤ. လီၤအိၣ်သဒုဖဲလဲတဖျါမ့ၣ် တမၤဘၣ်လီၤတၢ်လၢ ကမၤစၢၤဝဲ တၢ်လိၣ်လၢ အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ်အပုၤနီၢ်ဂံၢ်တဖၣ် လိၣ်ဘၣ်ဝဲဘၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်အီၤလၢ တၢ်မၤလိအလီၤ, သန့က့ ခွါသကိးခွါလၢအမ့ၢ်အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ကရူၢ်လၢ မဲၣ်လးဒဲးကဝီၤ, ကတိၤဟးယုစၢၤဝဲ ဟံၣ်လၢအဘၣ်အဘၢခံဖျါလၢ ဒဲးကဝီၤပုၤ လၢ အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ် ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ် ဒဲးသိးကဒီးသဒုက့ၢ် တၢ်မၤအါထီၣ် တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤ လၢ အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ် အပုၤတတၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤအိၣ်တမံၣ်ဖဲ အလီၤအိၣ်သဒု အပုၤမၤတၢ်ဖိ ညီၣ်န့ၣ် ကွၢ်သယံဝဲ အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ် ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိတဖၣ်လၢ အဲလဲကွဲၤဘၢထံၣ် တၢ်ကရၢကရီ (လၢအအိၣ်လၢကံၣ်မဲ) မ့တမ့ၢ် ပုၤကညီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးတဂၤ (လၢမဲၣ်ဆိး) အါန့ၣ်ဒီးတၢ်မၤစၢၤလၢ အဝဲသ့ၣ်အတတၢ်ပုၤဒီးလၢ ကအိၣ်လၢ လီၤအိၣ်သဒုအက့ၢ်အဂီၢ်တဖၣ်အပူၤလီၤ.

2. ပုၤလၢအအိၣ်မုၢ်ယုၣ်ဒီးအုၣ်ခွဲၤအၢၤဘၢ/အုၤအၢၤဒဲးအုၤစံးတဖၣ်

ပုၤဟးယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိတဖၣ် မၤနီၣ်မၤယါဝဲ တၢ်လီၤတူၢ်လီၤကၢ်လၢ လီၤအိၣ်သဒု တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ လီၤအိၣ်သဒု ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအအိၣ်ဒီး အုၣ်ခွဲၤအၢၤဘၢတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ပုၤမၤစၢၤတၢ်အါဖု တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်အါတက့ၢ် အတမၤစၢၤ ပုၤကညီၤလၢ အအိၣ်ဒီး အုၣ်ခွဲၤအၢၤဘၢတဖၣ်ဘၣ် ခိဖျါဘၢ အဝဲသ့ၣ် ဖဲးမၤတၢ်တသ့လၢဘၣ်ဒီး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တအိၣ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်လၢ ကမၤတၢ်ဘၣ်လီၤ. တၢ်န့ၢ်ပၢ်ကမ့ၣ်လၢ အုၣ်ခွဲၤအၢၤဘၢတၢ်ဆါ တၢ်ဘၣ်ကူဘၣ်ကံၣ်တဖၣ် အိၣ်ဝဲလၢ လီၤအိၣ်သဒုအပူၤဒီး အါတက့ၢ် ပုၤတတၢ်တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤဒီး တၢ်ကိတၢ်ခဲ ဒဲးသိးပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်ကန့ၢ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်လီၤ. တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢ အရ့ဒိၣ်ကတၢ်လၢ ကွၢ်ထွဲဝဲမၤစၢၤ ပုၤနီၢ်ဂံၢ်တဖၣ်အံၤပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒီး ဒီးန့ၣ်ဘၣ် တၢ်ကူဆါယါဘျါတဖၣ် (အုၣ်ရဲၣ်ဘၣ်) လၢပုၤအိၣ်သမံၣ်ဖဲတဖၣ်အဂီၢ်ဒီး မၤလီၤတၢ် ပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိတဖၣ် လၢကတိၤဒီးတၢ်အၢၣ်လီၤ လၢ တၢ်ကူဆါယါဘျါအဂီၢ်

ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်လၢ လီၤအိၣ်သးအပူၤ , ဟ့ၣ်လီၤပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ တဖၣ် တၢ်အိၣ်မူသဘျုးဂၢၢ်ကျဲၤကျဲၤလီၤ. လၢ ဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤတၢ်အိၣ်သးတခီ, လီၤအိၣ်သးပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အမၤစၢၤ အုၣ်ခွဲအၤဘံၤ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိတဖၣ်လီၤ.အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးန့ၢ်တၢ်သိၣ်လိဒိကကဟ့ၣ်ယၢ်ပုၤလီၤအိၣ်သမ့ၢ်ဖိလၢအအုၣ်ခွဲအၤဘံၤတၢ်ဆါအိၣ်တဖၣ်ဒီးမၤ န့ၢ်စၢၤဝဲပုၤလီၤအိၣ်သမ့ၢ်ဖိတဖၣ်တၢ်ကူဆါယါဘျုးလၢဒဲကဝီၤတၢ်ဆါဟံၣ်တဖၣ်လီၤ. ပုၤဟးယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိတဖၣ် ယုထံၣ်န့ၢ်ဝဲ လီၤအိၣ်သးအုၣ်ခွဲအၤဘံၤပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိတဖၣ်လၢ ဝဲခဲဆိးပုၤလီၤ. ကျဲၤကျဲၤအရၢဒိၣ်တဖၣ် လၢကမၤစၢၤ ပုၤနီၢ်ဂံၢ်တဖၣ်လၢအအိၣ်လၢမဲၣ်ဆိးဟံၣ်ကဝီၤပုၤ ပၣ်ယုၣ်ဝဲစ့ၢ်ကိးဒီး ဒူးအိၣ်ထီၣ် လီၤအိၣ်သး တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ လီၤဆိဒဲတၢ်လၢ ပုၤလၢအအိၣ်ဒီး အုၣ်ခွဲအၤဘံၤ”အုၤအၤဒီးအုၤစံ လၢကမၤမ့ၢ်ထီၣ်ပုၤလီၤအိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်, ဟံၣ်တၢ်ပညိၣ်လၢ အအုၣ်ခွဲအၤဘံၤ လီၤအိၣ်သးအံၤ မ့ၢ်တၢ်ခူသ့ၣ် နိသိး ကဟးဆူး တၢ်မၤမဲၣ်ဆူးလၢ ပုၤတတပုၤ ဒီး လီၤအိၣ်သးလၢ အအိၣ်သ့ၣ်လီၤသးယံၣ်ဒီးအုၣ်ကိးသးလၢတၢ်ကူဆါယါဘျုးအဂီၢ်တဖၣ်လီၤ.

3. ပုၤလၢကွၢ်ဂီၤတလၢပုၤဖဲမၤတၢ်မၤတၢ်တသ့တဖၣ်

ပုၤမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်မၤစၢၤ ပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢ မုၣ်ခွါတၢ်ရဲၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၣ်ခွါ တၢ်အိၣ်တၢ်မၤနၢၤတဖၣ် ယုၣ်ဒီး နီၢ်ခိကွၢ်ဂီၤတလၢတပုၤတဖၣ်, ပုၤမၤတၢ်ဖိတနီၤမ့ၢ်တဲဘၣ်ဆၣ်ဝဲလၢအဝဲသ့ၣ်တမၤစၢၤ ပုၤလၢ ခိၣ်န့ၢ်ဘၣ်ဒိတဖၣ်ဘၣ် ခိဖျါလၢ အဝဲသ့ၣ်ဖဲမၤတၢ်တသ့လၢ ကဒူးအိၣ်ထီၣ်န့ၢ်ဝဲ တၢ်ကဟ့ၣ်ယၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်လိာ်ဘၣ်ဝဲဘၣ်န့ၢ်လီၤ. ပုၤလၢအမၤစၢၤ ပုၤတူၢ်ဘၣ် ခူၣ်န့ၢ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဘၣ်ဒိတဖၣ် ပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒီး ပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိ ပုၤမၤတၢ်ဖိကိးဂၤဒီးလၢ အအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢ ဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒဲကဝီၤဒီး ပုၤအိၣ်ကမ့ၢ် လီၤအိၣ်ကဒုတနီၤ, တဲဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်ကိတၢ်ခဲလီၤဆိတဖၣ် နိအမ့ၢ် တၢ်ဘၣ်ကိာ်ဘၣ်ဂီၤလၢ ပုၤလီၤအိၣ်သမ့ၢ်လၢအဂၤတဖၣ်အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဘၣ်ယးဒီး ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်တလၢပုၤဘၣ်, ဒီး တၢ်တလဲအိၣ်လီၤကျဲ တၢ်ခွဲတၢ်ယၢ်စုၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဂီၢ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. နိကျဲၤကျဲၤတဘိအသိး စံၣ်ဘၣ်အိၣ်တဖၣ်သံကွၢ်ဝဲပုၤလၢကွၢ်ဂီၤတလၢကပုၤတဖၣ်ယုန့ၢ်ဝဲပုၤကွၢ်ထွဲအိၤဒီးအိၣ်ဒီးအိၣ်လၢဟံၣ်လၢအဘၣ်အဘၢဒ်အဝဲသ့ၣ်ယုန့ၢ်အ ဝဲသ့ၣ် ပုၤမၤအုၤမ့ၢ်တမ့ၢ် နီၢ်တဂၤတၢ်ကွၢ်ထွဲတဖၣ်တသ့ဘၣ်အယိန့ၢ်လီၤ.

4. ပုၤပိာ်ခွါဒီးပိာ်ခွါဖိလိာ်ဘိထီၣ်တဖၣ်

လီၤအိၣ်သးပုၤ တၢ်မၤစၢၤလၢ ပုၤအိၣ်တမ့ၢ် ပိာ်ခွါတဖၣ်ဒီး ပိာ်ခွါဖိလိာ်ဘိထီၣ်သိတဖၣ် စုၤဝဲဒိၣ်မးလီၤ. ပုၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိတဖၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလဲ လီၤအိၣ်ကဒုအိၣ်ထဲခဲဖျါလၢ အဘၣ် တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်အိၤလၢ လီၤအိၣ်သမ့ၢ် ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်တၢ်ကရၢကရီၤလၢ ပိာ်ခွါလၢ အတူၢ်ဘၣ် မုၣ်ခွါတၢ်ရဲၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး မ့ၢ်တမ့ၢ် ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်အိၤလၢ အသ့ၣ်ခိၣ် တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်တဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် ပိာ်ခွါတဖၣ် တညီၣ်န့ၢ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ်ဝဲ အတၢ်ဂ့ၢ်အံၤဘၣ်ဒီး မၤန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤဘၣ်န့ၢ်လီၤ. လၢဒဲကဝီၤတၢ်အိၣ်သးတခီ, ဟံၣ်လၢအဘၣ်အဘၢ တအိၣ်ဝဲနီၤတဖျါလၢ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ပိာ်ခွါလၢ အသးအိၣ်အါန့ၢ်ဒီး ၁၂န့ၢ်လၢအအိၣ်လၢ ကညိးကဝီၤပုၤတဖၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ် ပုၤလၢ အန့ၢ်အိၣ် ၁၈ န့ၢ်ဆူၣ်အဖိခိၣ်လၢ အအိၣ်လၢ ကရၢန့ၢ်ဒဲကဝီၤပုၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးခဲဖျါလၢန့ၢ် ပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိအါဂၤတဲဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ပိာ်ခွါတဖၣ်တလိာ်ဘၣ် လီၤအိၣ်သးဘၣ်ခိဖျါလၢမုၣ်ခွါတၢ်ရဲၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးတဖၣ်“ကဲထီၣ်သးထဲလၢပိာ်မုၣ်တဖၣ်”မ့ၢ်တမ့ၢ်လၢ“ပိာ်ခွါတဖၣ်ဒီးသ ဒၢလိာ်အကစၢ်သး”သ့ၣ်ဒဲအယိန့ၢ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးအကွၢ်အဂီၢ် လီၤဆိဆိတဖျါ လၢအဘၣ်တၢ်ဒီးလဲအိၤလၢ ပုၤလီၤအိၣ်ကဒုတဖၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်အကကြးကဘၣ်ဒိၣ်လၢ ပုၤပိာ်ခွါဒီးပုၤပိာ်ခွါဖိလိာ်ဘိထီၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်လၢဒဲကဝီၤချ့ဟ့ၣ်အိၤမုၣ်ခွါတၢ်သိၣ်လိဒိးတၢ် ထံၣ်တဖၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤကျၢၢ်တၢ်းတၢ်ယုသ့ၣ်ညါကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါဒီးတၢ်အုၣ်သးဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်တဖၣ် ဒီးသန့ၤထီၣ်သးလၢ တၢ်မၤလိတဘျီအံၤအဖိခိၣ်, ပုၤကညိၣ်ဂီၢ်ခွဲးယၢ်လီၤခၢၣ်သး ဒီးဟ့ၣ်လီၤဝဲတၢ်အုၣ်သးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်လၢလၢ်တဖၣ် အံၤ နိသိးကမၤလဲထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲလီၤအိၣ်ကဒုတၢ်မၤစၢၤလၢပယီၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒဲဒီးပုၤအိၣ်တမ့ၢ်လၢယိၤကီၢ်ပုၤတဖၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးသဒၢတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်
တၢ်အုၣ်သးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဆူၣ်ယိၤကီၢ်ခိၣ်နီၣ်စိၤလိာ်စိၤပၤပဒိၣ်တဖၣ်အအိၣ်

- မကျော်ကျော်၊ ၁၉၅၁ ဘဏ်ကီဘဏ်ခဲ တာအိဉ်ဖိဉ်ဖးဒိဉ်ဒီး တာအံၤမ့ၢ်ဝဲ ၁၉၇၆ တာသိဉ်တာသီသိန့ၤ ထူးထီဉ်ရၤလီၤဝဲ သဲစးတာဘျာ လာအမ့ၢ်ဝဲ ဘဏ်ကီဘဏ်ခဲတာအိဉ်သးဘဉ်တာသ့ဉ်ညါဟ်ပနီဉ်အိၤဒီး မၤသကိးယုဉ်တာဒီး ဘီမ့ၢ်စာဖိဉ်ကရၤ(UHCR)ဒီး တာကရၤကရီလၢ အဘဉ်ထွဲလိာ်သးတဖဉ် နိသိး ကဒီးန့ၢ်ဘဉ် တာဖိးတဖဉ်မၤလၢ အကြား လၢကဆၢတၢ် ဘဉ်ကီဘဉ်ခဲ အတာအိဉ်သးန့ၢ်လီၤ. ထူးထီဉ်ရၤလီၤဝဲ လိာ်တာအာဉ်လီၤတာသိဉ်တာသီတဘုဉ်လၢ ကမၤဘဉ်လိာ်ဖိးဒုတၢ်ဒီး မၤလီၤတၢ် တာဟ့ဉ်တာမၤစၢၤလၢ တာဒီးသဒါ ဒီး ပုၤတဝါ တာမၤလၢ ဆူ ဘဉ်ကီဘဉ်ခဲ ပုၤနီၢ်ဂံၢ်တဖဉ် အအိဉ်ဒီး ရဲဉ်ကျဲၤဘဉ်က့ၤ တာမၤစၢၤလၢလၢလိာ်လိာ်နိသိးကလၢလိာ်သးဒီးတာမၤစၢၤလၢအလိာ်တဖဉ်လီၤ.

**ကျိဉ်စုလၢလီၤအိဉ်ကဒုတဖဉ်အဂီၢ်
တာအုဉ်ကီၤဒီးတာဟ့ဉ်ကူဉ်ဟ့ဉ်ဖးဆူပုၤမၤစၢၤတာတဖဉ်အအိဉ်**

- မၤသ့ထီဉ်ဝဲ လီၤအိဉ်ကဒု တာရဲဉ်တာကျဲၤတဖဉ် နိသိး ကဒုးအိဉ်ထီဉ် ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖဉ်လၢလၢပုၤပုၤ, တာဘဉ်တာဘၢ, သီတဖဉ်, တာပိးတာလီၤတဖဉ် ဒီး တာမၤစၢၤတာဟူးတာဂဲၤလၢ ပုၤအိဉ်တမ့ၢ်တဖဉ် လၢ ယုၤအါထီဉ်ကျိဉ်စုလၢ ပယီၤစံဉ်ဘဉ်အိဉ်တဖဉ် လၢ ကဒုးအိဉ်ထီဉ်သ့ဉ်ထီဉ်လီၤအိဉ်သဒုတဖဉ်လၢယီၤကီၢ်ပုၤန့ၢ်လီၤ.
- .ဒုးအိဉ်ထီဉ်အါထီဉ်လီၤအိဉ်ကဒုတဖဉ်လၢ မဲဉ်ဆိးဝုၢ်ချၢ သ့ဝဲလၢ ဟ့ဉ်လီၤကျိဉ်စုဆူ ကီၢ်ပယီၤ စံဉ်ဘဉ်အိဉ်တဖဉ် နိသိး ကရၤလီၤ ဒုးအိဉ်ထီဉ်လီၤအိဉ်သဒုလၢဟီဉ်ကဝီၤလၢအဂၤဖဲလၢကီၢ်ပယီၤပုၤဟးအိဉ်တမ့ၢ်အနီၢ်ဂံၢ်တဖဉ်အိဉ်ဝဲအါဂီၢ်ဂီၢ်အလီၤဒီးသိးဘီကိး, ကံဉ်ဝဲ, မုၢ်ယုၢ်ဒီးဝုၢ်ဖိလၢအဂၤတဖဉ်လၢအအိဉ်သ့ဉ်လီၤအသးလၢကီၢ်ဆၢန့ၢ်လီၤ.

**4. ပုၤပိာ်ခွါဒီးပိာ်ခွါဖိလိာ်ဘိထီဉ်တဖဉ်
ဒီးန့ၢ်ဘဉ်ပဒိဉ်လီၤအိဉ်သဒုတဖဉ်ဒီးတာမၤစၢၤတဖဉ်**

အုဉ်သးဒီး ဟ့ဉ်တာဟ့ဉ်ကူဉ်ဟ့ဉ်ဖးဆူ ကိတိာ်ဝဲကျိၤလၢ ပုၤတဝါတာလဲၤထီဉ်လဲၤထီဉ်ဒီး ပုၤကညိတာဘဉ်တာဘၢ ဒီး ယီၤ အဲနဲကျိဉ်အိဉ် ဒုးအိဉ်ထီဉ်လီၤသဒုတဖဉ်

- မၤအါထီဉ် တာမၤစၢၤတုၤလီၤတုၤကျဲၤဆဉ် ကီၢ်ပယီၤ အပုၤတဝါ နိသိးကဒုး သ့ဉ်ညါသိဉ်လိအဲဝဲသ့ဉ်ဘဉ်ယး တာမၤစၢၤလၢ အအိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်ဒီး နိသိးက ထီဒါ တာထံဉ်အအါတဖဉ်လၢ ပဒိဉ်လီၤအိဉ်ကဒုတဖဉ်န့ၢ်လီၤ. ဟ့ဉ်သ့ဉ်ညါ သိဉ်လိ လီၤအိဉ်ကဒု ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖဉ် တာဂ့ၢ်တာကျိၤလၢ အဘဉ်လိာ်သးဒီးသဲစးတာဘျာ လၢအဘဉ်ယးဒီး လီၤအိဉ်သဒု ပုၤအိဉ်တမ့ၢ်တဖဉ် အလံာ်အုဉ်သးတအိဉ်ဘဉ်တဖဉ်န့ၢ်လီၤ.တာအဲဝဲအံၤပဉ်ယုဉ်ဝဲစ့ၢ်ကိးဒီးတာကွၢ်ကဒါကွၢ်ဒီးတာယုသ့ဉ်ညါတာလၢအကဲထီဉ်သးဒီး မၤဘဉ်လိာ်တာသ့လၢတာသိဉ်တာသီတာကီတာခဲတဖဉ်လၢအကြိအာယာ်ဝဲလီၤအိဉ်ကဒုတဖဉ်လၢကန့ၢ်ဘဉ်တာမၤစၢၤန့ၢ်လီၤ.

အုဉ်သးဒီးဟ့ဉ်တာဟ့ဉ်ကူဉ်ဟ့ဉ်ဖးဆူကိတိာ်ဝဲကျိၤလၢအဲဝဲသ့ဉ်ကဒဲကဒဲအပုၤ ဘီမ့ၢ်စာဖိဉ်ကရၤဒီးပုၤမၤစၢၤတာဖိလၢ အအိဉ်လၢဒဲကဝီၤပုၤတဖဉ်လၢအမၤစၢၤ မုၢ်ခွါတာရုလိာ်မုၢ်လိာ်တာစုဆူဉ်ခိဉ်တကးဒီးမုၢ်ခွါတာဆိဉ်တာမၤနၢၤတဖဉ်အတာမၤစၢၤန့ၢ်လီၤ.

4. ပုၤပိာ်ခွါဒီးပိာ်ခွါဖိလိာ်ဘိထီဉ်တဖဉ်

- မၤဂ့ၢ်ထီဉ်မုတမ့ၢ် မၤဒိဉ်ထီဉ်လဲာ်ထီဉ် တာရုလိာ်မုၢ်လိာ်ယုဉ်ဒီး ပဒိဉ်တဖဉ်, အဲနဲကျိဉ်အိဉ်ဒီး စံဉ်ဘဉ်အိဉ်လၢ အအိးထီဉ် လီၤအိဉ်သဒုလၢ ဒဲကဝီၤအချၢ လၢတာဘဉ်တာဘၢအဂီၢ်, တာစံဉ်အိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်တဖဉ်လီၤလၢ တာဘဉ်တာဘၢ ဒိဉ်ဒိဉ်မုၢ်မုၢ်လိာ်အခါ လၢ ပုၤအိဉ်လၢ ဒဲကဝီၤပုၤ တသ့လၢဘဉ်တဖဉ်အဂီၢ်လီၤ. မၤဘျာဆိထီဉ်က့ၤ ကိတိာ်ခိဉ်ကျါ လၢအဒိဉ်ကတၢ်တဖဉ် (အမ်အိဉ်အဉ်) အတာအာဉ်လီၤတုၤလိာ်လၢ ကလဲလိာ်က့ၤဝဲ မုၢ်ခွါတာရုလိာ်မုၢ်လိာ်တာစုဆူဉ်ခိဉ်တကးဒီး မုၢ်ခွါတာဆိဉ်တာမၤနၢၤ ပုၤတုၤဘဉ်တာတဖဉ်လၢ ကမၤချုထီဉ်က့ၤဝဲ အတာဂ့ၢ်တာကျိၤဒီးထူးလီၤစုၤတာပၤဆုၤတာကီတာခဲတဖဉ်န့ၢ်လီၤ.
- မၤသီထီဉ်က့ၤတာဂ့ၢ်တာကျိၤတဖဉ် ဘဉ်ယးဒီး လီၤအိဉ်ကမ့ၢ် အလံာ်စရီခိဉ်သ့ဉ် အပတီၢ်တဖဉ် လၢကသ့အသးလၢ လီၤအိဉ်ကမ့ၢ် အပုၤတဝါပုၤဒီး လီၤအိဉ်သဒုလၢ စံဉ်ဘဉ်အိဉ်သ့ဉ်ထီဉ်တဖဉ်ခံကပၤလၢာ်အဂီၢ်လီၤ. လီၤအိဉ်သဒုပုၤမၤစၢၤတာဖိတဖဉ် ဘဉ်မၤစၢၤဝဲ ပုၤအိဉ်တမ့ၢ်တဖဉ် လၢကဒီးန့ၢ် လိာ်အုဉ်သးလၢ အဘဉ်လိာ်ဖိးမဲလိာ်သးဒီး သဲစးတာဘျာတဖဉ်

(မာတိတ်ခွဲတံယံ၊ ဖးစပိန်စံ ဇီးအဂတဖှ်) လာ အဝဲသ့ဉ်ကမလီၤစ့ၤအတၢ်ပျံတၢ်ဖးလၢ ကဟးထီၣ်လၢ ခဲကဝီၤအချၢဇီး ကမၤစၢၤဝဲလၢ ကဇီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤတဖှ်လီၤ.

တၢ်ပူၤဖျးဇီးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ

ဟ့ၣ်ကူၣ်အုၣ်သးဆူပုၤဒုးအိၣ်ထီၣ်လီၤအိၣ်သဒုတၢ်ကရၢကရိတဖှ်ဇီးပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖှ်

- ဇီးလဲ ပုၤခိးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဖိတဂၤ လၢကခိးတၢ် ၂၄န့ၣ်ရံၣ်ပုၤပုၤ လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ လၢလီၤအိၣ်သဒုအပူၤဇီး န်သိးကမၤသကိးတၢ်ဇီး ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖှ်ဇီး ပုၤအိၣ်သမ့ၣ်ဖိလၢအအိၣ်လၢ လီၤအိၣ်သမ့ၣ်ဖိလၢ အအိၣ်လၢ လီၤအိၣ်သမ့ၣ်အချၢတဖှ် ဖဲအလိၣ်ဘၣ်အဝဲသ့ဉ်တၢ်ချီၤလၢန့ၣ်လီၤ. လၢဘၣ်ကိဘၣ်ခဲကဝီၤတၢ်အိၣ်သးန့ၣ် မၤလဲၤထီၣ် ကွၢ်ဂီၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဇီး ဂၤယၢ်အိၣ်ဇီး တၢ်ဂၤတဖှ်လၢ ခဲကဝီၤအပူၤ လၢကမၤဘၣ်ဘၢထီၣ်ဟံၣ်ယိတဖှ်ဇီး ဟံၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဇီး ကဝီၤဒုခိၣ်န့ၣ်တဖှ်ဇီး ကဝီၤဒုဘၣ်လၢ တၢ်ဆိတလဲအဂီၢ်ဇီး တၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီၤ ပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံတဖှ်အပတီၢ် လၢကတိခိၣ်ရိၣ်ခဲဝဲ ပုၤအိၣ်ကမ့ၣ်ဖိတဖှ်လၢ ပုၤတၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢလီၤအိၣ်ကမ့ၣ်တၢ်အိၣ်သးတခါ, ထုးထီၣ်ရၤလီၤ ပုၤမၤသကိးယုၣ်တၢ်တဖှ် ယုၣ်ဇီး တၢ်မၤပုၤလူၤထွဲ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျးဇီး ပုၤတၢ်ခိၣ်န့ၣ်တဖှ်လၢ ဟံၣ်ကဝီၤပူၤ ဖဲလီၤအိၣ်သဒုအိၣ်အလီၤလၢ ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ် ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖှ်ဇီး ပုၤအိၣ်သမ့ၣ်ဖိတဖှ်တၢ်ပူၤဖျးဇီး န်သိး ကဇီးသဒု တၢ်ဖိၣ် ပုၤမၤတၢ်ဖိဇီး ပုၤအိၣ်ကမ့ၣ်ဖိတဖှ် ခိဖျိလၢ လံာ်အုၣ်တအိၣ်ဘၣ်တဖှ်အယိတဖှ်လီၤ.

ပုၤမၤတၢ်ဖိအတၢ်တူၢ်ဘၣ်အဂ့ၤတဖှ်

ဟ့ၣ်ကူၣ်အုၣ်သးဆူပုၤဒုးအိၣ်ထီၣ်လီၤအိၣ်ကဒုတၢ်ကရၢကရိတဖှ်ဇီးပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖှ်

- ဒုးအိၣ်ထီၣ် လုၢ်လၢထူသန့လၢအကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲလၢ နီၢ်သးပုၤတၢ်တၢ်မၤစၢၤတဖှ်, တၢ်ကူဘၣ်ကူၣ်သ့လၢ တၢ်ကွဲးဇီးကျိၤကျဲတဖှ်, တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢပုၤမၤတၢ်ဖိတဖှ်အိၣ်ဇီးဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးတဖှ်,ဇီးတၢ်မၤသကိးတၢ်ဇီးပုၤတဖုတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤ သးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချတဖှ်န့ၣ်လီၤ.

ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟးဖးပုၤကိတိၣ်ခိၣ်ကျၢၢ်လၢပုၤမၤတၢ်ဖိတဖှ်ဇီးပုၤအိၣ်သမ့ၣ်လီၤအိၣ်သဒုပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖှ် တၢ်ဒီးသဒုလၢတၢ်မၤစံးလီၤစ့ၤလီၤပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ကရၢတဖှ်အဂီၢ်

ဟ့ၣ်ကူၣ်အုၣ်သးဆူ ပုၤအဲၣ်အုၣ်ခွဲးစံၣ်အုၣ်ရဲ, အဲၣ်ကွဲးအိၣ်တဖှ်, စံၣ်ဘၣ်အိၣ်တဖှ်, ပုၤယုထံၣ်သ့ၣ်ညါ တၢ်တၢ်ကရၢကရိဇီးပုၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်တဖှ်

- ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ် န်သိးကန့ၣ်ဘၣ် တၢ်ဒီးသဒုလၢအလိၣ်တဖှ်ဇီး ပုၤအဲၣ်ကွဲးအိၣ်တဖှ်ဇီးတဂၤ, ပုၤလၢအအိၣ်ဇီး အုၣ်ခွဲးအၤဘံၤ/အုၤအၤဒံၤအုးစံးပိၣ်ခွါလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖှ်ဇီးကလုာ်န့ၣ်လၢအစ့ၤလၢအအိၣ်လၢခဲကဝီၤတဖှ်အပူၤလီၤ.

- ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဇီးအုၣ်သးဆူပုၤမၤစၢၤတၢ်တဖှ်ဇီးပုၤမၤစၢၤတၢ်လၢဘၣ်ယးဇီး

မုၢ်ခွါတၢ်ရဲလိာ်မုၢ်လိာ်တၢ်စုအုၣ်ခိၣ်တကးဇီး မုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤတဖှ်

ဇီးသန့ထီၣ်သးလၢ တၢ်မၤကွၢ်လၢအဘၣ်တၢ်တဖျါထီၣ်အီၤလၢအဖိခိၣ်တဖှ်အသိး, မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ် လီၤအိၣ်သဒု တၢ်မၤစၢၤ န်သိးကမၤပုၤတၢ်လိၣ်လၢ ကရၢတဖှ်, ပုၤယုၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဇီး ပုၤလၢအအိၣ်မုၢ်ယုၣ်ဇီး အုၣ်ခွဲးအၤဘံၤ/အုၤအၤဒံၤအုးစံး, အဲၣ်ကွဲးအိၣ်တဖှ်ဇီးတဂၤ, ပုၤကလုာ်န့ၣ်လၢအစ့ၤကိာ်ဖိ, ပုၤကညိလၢ အကွၢ်အဂီၢ်တလၢပုၤမ့တဖှ် အခိၣ်န့ၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တလၢပုၤဘၣ်တဖှ်, ဇီး ပိၣ်ခွါလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖှ် န်သိးကမၤအါထီၣ်အဝဲသ့ၣ်လီၤအိၣ်ကဒု တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်လီၤသးလၢအမ့ၢ်တၢ်အဂ့ၢ်ကတၢ်လၢ လီၤအိၣ်ကဒုလၢအအိၣ်တဖှ် မ့တဖှ် ထုးထီၣ်ရၤလီၤ

ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးပုၤကိတိၣ်ခိၣ်ကျၢၢ်လၢပုၤမၤတၢ်ဖိတဖှ်ဇီးပုၤအိၣ်ကမ့ၣ်လီၤအိၣ်သဒုပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖှ်

လီၤအိၣ်သဒုတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ အကွၢ်အဂီၢ်တဖှ်န်သိး တၢ်တိာ်ဟံၣ်လၢ ကမၤစ့ၤလီၤကရၢကရိတဖှ် ကလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်လီၤ. ပမ့တဖျါတၢ်ဂ့ၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်ကဘၣ်ဒိက့ၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါလၢကဘၣ်တၢ်ဟံၣ်န့ၣ်အီၤဘၣ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ.

—ဟွန်ဂ်ဟွန်ဘါ မူးစလှန် ပိတ်မုတ်ကရကရိ (အမ်တဘျူအီ) မသကီးယုတ်တီး အမ်တဘျူအီ လာကထူးထီၣ် ငှးအိၣ်ထီၣ်လီၤအိၣ်သဒုတဖျၢၣ်လၢမဲၣ်လးဒဲကဝီပူၤဒီးတၢ်လီၤလၢအဂၤတဖၣ်ဖဲအလိၣ်ဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၢ်လီၤ.

—မၤန့ၢ်တၢ်လီၤလၢ ဟံၣ်အဘၣ်အဘၢအိၣ်သုတဖၣ်လၢ ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီတဖၣ်အပူၤ နိသိးကတုၤဝဲဒီးန့ၢ်ဝဲ တၢ်လိၣ်လၢ ကလုာ်န့ၢ်ဆံးဖိကရၢတဖၣ်အဂီၢ်ဒီး ထူးထီၣ်ငှးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အါထီၣ်ဖဲလိၣ်ဝဲအခါန့ၢ်လီၤ.

—ငှးအိၣ်အါထီၣ် လီၤအိၣ်သဒုတဖၣ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ အဲလဲကွဲၤဘၢထံၤ တဂၤဒီးတဂၤ, လီၤဆီဒုတၢ်လၢ မဲၣ်လးဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲ ဒဲကဝီ ဖဲလၢတၢ်တီၣ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်အါထီၣ်ဝဲအလီၤန့ၢ်လီၤ.

—ဆိမိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်မူကျဲၤကျဲၤသဘျုအက့ၢ်အဂီၢ်လၢပိတ်ခွါတဖၣ်အဂီၢ်ဒီးပိတ်ခွါဒိၣ်ထီၣ်သိတဖၣ်အဂီၢ်

ဟွန်ကူၣ်ဟွန်ဖးပုၤကိတိၢ်ခိၣ်ကျၢၢ်လၢပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဒီးပုၤအိၣ်ကမ့ၢ်လီၤအိၣ်ကဒုပုၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်

- မသကီးယုတ်တီး အဲနဲကွဲၤအိၣ်တဖၣ် မုတမ့ၢ် စံၣ်ဘၣ်အိၣ်တဖၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်ဒီး မၤစၢၤဝဲဒိသိးကမၤစၢၤလီၤ ကရၢကရၢတဖၣ် လၢ ကမၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ် တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်လၢ တၢ်မၤဂ့ၤထီၣ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢ အမၤဂ့ၤထီၣ်ပုၤတဝၢအတၢ်န့ၢ်ပၢၢ် လၢ အုၣ်ခွဲးအၤဘၢ”အုၤအၤဒဲးအုၤစံ, အဲလဲကွဲၤဘၢထံၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်, ဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ရုလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၣ်ခွါ တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ်လၢ အထီဒါ ပိတ်ခွါတဖၣ်ဒီး ပိတ်ခွါလိၣ်ဘိထီၣ်တဖၣ် လၢကမၤစၢၤလီၤ တၢ်ကိတိၢ်ခဲဒီး ကမၤအါထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢလီၤအိၣ်သဒုတဖၣ်ဒီးသွံၣ်ထံဒီးမုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤလၢအဂၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

- ယုတ်တီးတၢ်မၤစၢၤလၢ တၢ်ကရၢကရိလၢ အကြးတဖၣ်, ဟွန်တၢ်သိၣ်လိဒီး ငှးအိၣ်ထီၣ် တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် လၢ လီၤအိၣ်သဒု ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢ ကငှးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ကဟုကယၢ်လၢ အတုၤလီၤတီၤလီၤ လၢ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢ မုၣ်ခွါတၢ်ရုလိာ်မုၣ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးမုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ်ယုတ်တီး အုၣ်ခွဲးအၤဘၢ/အုၤအၤဒဲးအုၤစံ, နီၢ်ခိက့ၢ်ဂီၤတ လၢပုၤဘၣ်တဖၣ်ဒီးပုၤကညီလၢခိၣ်န့ၢ်ဂံၢ်ဘါ တလၢပုၤဘၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ထူးထီၣ်ရုလီၤ တၢ်သိၣ်တၢ်သိတဖၣ်ဒိသိးကသ့ၣ်ညါ ဖဲလၢ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဂၤ အိၣ်သ့ၣ်ဂ့ၤဒီး ပုၤဖျဲးလၢလီၤအိၣ်သဒုတၢ်လီၤမုတမ့ၢ်ကဘၣ်ဆုၤအီၤဆုကသံၣ်ကသိပိးလီၤအိၣ်တၢ်လီၤတဖၣ် န့ၢ်လီၤ.

တၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်ဒီးသဒုဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်

ဟွန်ကူၣ်ဟွန်ဖးဒီးအုၣ်သးဆုပုၤမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်ဒီးပုၤမၤစၢၤတၢ်လၢသွံၣ်ထံဒီးမုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တဖၣ်

- မၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ် တၢ်ကျဲၤယူကျဲၤဖိး တၢ်လၢ အဒီးသန့ၤထီၣ် အသးလၢ တၢ်အုၣ်သးတဖၣ်အဖိခိၣ် လၢကမၤအါထီၣ် တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်လၢ သွံၣ်ထံဒီး မုၣ်ခွါတၢ်ဆိၣ်သနးတဖၣ်ဒီး ဒိသိးကဆိတလဲ တၢ်ဟံၣ်သုဟံၣ်သးတဖၣ်ဒီး ပုၤတဝၢတၢ်ဟံၣ်သးလၢ ဝံသးစူၤဝဲ တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤန့ၢ် လၢအထီဒါဝဲပိတ်မုၣ်တဖၣ် လၢ ပယီၤ ပုၤလီၤအိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်အကျါဒီး ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲပုၤတဝၢပုၤလီၤ. ငှးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးမၤတၢ်သမံသမိးလၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်အံၤလီၤ.

ဟွန်ကူၣ်ဟွန်ဖးဒီးအုၣ်သးဆုလီၤအိၣ်ကဒုပုၤမၤစၢၤတၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်

- မၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒိသိး ကမၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်န့ၢ်ပၢၢ်လၢ ပုၤတဝၢပုၤ ပုၤမၤ တၢ်ဖိတဖၣ်အကျါ ဘၣ်ယးဒီး လီၤအိၣ်သဒု အတၢ်ပညိၣ်တဖၣ်ဒီး အတၢ်မၤစၢၤလၢ ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် မၤဝဲလၢ ပုၤတဝၢအဂီၢ်လီၤ. တၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤစၢၤလီၤစူၤဝဲ တၢ်ကိတိၢ်ခဲတဖၣ်, မၤအါထီၣ်တၢ်မၤစၢၤ လၢတၢ်သုအီၤသ့တဖၣ်ဒီးမၤဂ့ၤထီၣ် ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ န့ၢ်လီၤ. လၢဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီ တၢ်အိၣ်သးတခီ , အရူဒိၣ်ဝဲနီၢ်နီၢ်လၢ ကငှးသ့ၣ်ညါ ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ ဒဲကဝီခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်မၤစၢၤအကျါအကျဲလၢအဂၤတဖၣ် ဘၣ်ယးဒီး တၢ်ပညိၣ်ဒီး တၢ်မၤစၢၤလၢ အအိၣ်တဖၣ် လၢ လီၤအိၣ်သဒုအပူၤ ဒိသိး ကမၤစၢၤလီၤတၢ်န့ၢ်ပၢၢ်ကမ့ၢ်တၢ်ဒီးမၤအါထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢအဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲတဖၣ်လီၤ.

တၢ်မၤသကိးတၢ်ဒီးဒုၣ်ဒါ,မၤတလဲတၢ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်ခူသ့ၣ်တဖၣ် ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအုၣ်သးဆူ ပှၤလၢအမၤဝဲ မုၢ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်သနံး အတၢ်မၤကၣ်လၢ ဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲ ဖဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤ

- လၢကညီဖဲကဝီၤတဖၣ်အပူၤထုးထီၣ်ရၤလီၤဖဲကဝီၤတဖျါတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢ မုၢ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးမုၢ်ခွါ တၢ်ဆိၣ်သနံးတၢ်မၤကၣ်တဖၣ်ဒ် ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် အဘၣ်တၢ်ဝဲဘၣ်အိၣ်တၢ်မၤစၢၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ကိးခါဒီး, ဒုးသ့ၣ်ညါဒီးတၢ်ယုတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်မၤအိၣ် တချးလၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဒုးကဲထီၣ်အိၣ်ဒီးဘၣ်ဒီး တၢ်တဘၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤဒီးအိၣ်ဘၣ်အခါဒီး တၢ်လၢကြးဟံၣ်ခူသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ခူသ့ၣ်အိၣ်ကိးခါဒီးလီၤ. (တၢ်သိတၢ်သိတ ဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဟံၣ်ကဲအိၣ်ဒ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ် အပတီၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီမ့တမ့ၢ် ၣ်အိၣ်ဖဲအိၣ်ဖဲၣ် လၢ တၢ်ကမၤကၣ်က့ၤ မုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤ တဖၣ်ဒီး လၢ ဘါဖဲၣ်န့ၣ်စ့ၢ်အိၣ်တခါ လီၤ. ထံၣ်ဘၣ်လၢ ကဘျးပၤ ၄၆.) ကိးဖဲကဝီၤတၢ်အိၣ်ဖီၣ် ယုၣ်ဒီး သ့ၣ်ထံၣ်ဒီးမုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်သနံး အပှၤမၤစၢၤတၢ်ဖိ, ဖဲကဝီၤပှၤတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်ဖဲ, ဒီး ဖဲကဝီၤ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတဖၣ် ဒ်သိး ကဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်န့ၢ်ပၤလၢ တၢ်လၢ ကြးဟံၣ်ခူသ့ၣ်အိၣ်တဖၣ် လၢ ပှၤတူၢ်တၢ်ဖိကိးဂၤဒီးဒီး ဒ်သိးကမၤဒိၣ်ထီၣ်အိၣ်ထီၣ် တၢ်လၢ ကဘၣ်မၤဝဲတဖၣ် ဒီး တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢ ပှၤကိးဂၤဒီးတူၢ်လိာ် ဘၣ်သးအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးကမၤခူသ့ၣ်တၢ်လၢ ကဘၣ်ဟံၣ်ခူသ့ၣ်အိၣ်တဖၣ် ကသ့ဝဲအဂီၢ်န့ၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤန့ၢ်အိၣ်တၢ်န့ၣ်ကျဲလၢတၢ်ကတၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်ကဲထီၣ်သးတဖၣ်လၢတၢ်အိၣ်အတၢ်တၢ်ပီၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဒီးအုၣ်သးဆူလီၤအိၣ်ကဒုပှၤမၤစၢၤတၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်

- မၤပၣ်ယုၣ်ဒီး ဖဲကဝီၤ ကမံးတံၢ်ပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်, ကဝီၤဒုခိၣ်တဖၣ် ဒီး ဖဲကဝီၤဘၣ်ဘၢ ဖဲတၢ်မၤတၢ်ဆၢတဲာ်အခါဒီး တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်လီၤအိၣ်သဒုတၢ်ဒ်သးလၢ သ့ၣ်ထံၣ်ဒီး မုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤနၢၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်လိာ်အိၣ်သကိး တၢ်အိၣ်ဖီၣ်အဆၢကတၢ်ဘၣ်ဒ်အမ့ၢ် ကညီဖီၣ်မုၢ်ကရၢ ဟံၣ်လၢအဘၣ်ဘၢတဖၣ် မၤစၢၤ တၢ်ဆဲးကျိး တၢ်သိၣ်လိတဖၣ်, ယုၣ်ဒီး ပှၤမၤသကိးတၢ်တဖၣ်ကိးဂၤဒ်သိးကန့ၢ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢဖဲကဝီၤခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ဒီးကကွၢ်ကဒါက့ၤလီၤအိၣ်ကဒုတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီး ဒီးန့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်ဒ်သိးကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

အုၣ်သးဒီး ဟ့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဆူ ကိတိာ်ဝဲၤကျိၤလၢ ပှၤတဝၢတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် ဒီး ပှၤကညီတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ,ကိတိာ်ခိၣ်ကျါလၢတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချတကပၤ,ယိၤအဲၣ်က့ၢ်အိၣ်တဖၣ်ဒီးပယိၤစံၣ်ဘၣ် အိၣ်တဖၣ်

- ဒုးအိၣ်ထီၣ်မ့တမ့ၢ် ဒုးလဲၤထီၣ် လီၤကဝီၤ မုၢ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီး မုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်သနံးတဖၣ် တၢ်ဆဲးကျိၣ် လၢဂ့ၢ်ဖိတဖၣ်အပူၤလၢအအိၣ်လၢ ကိာ်ဆၢတဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ကိးအိၣ်ဖီၣ်လိာ်သးမၤမၤ ဒ်သိး က မၤလဲၤထီၣ် တၢ်မၤသကိး လၢ ယိၤအဲၣ်က့ၢ်အိၣ်တဖၣ်, ပယိၤစံၣ်ဘၣ်အိၣ်လီၤအိၣ်ကဒုပှၤမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်, ဒီး ပဒိၣ်အကျိၤအကျဲ (လီၤအိၣ်သဒု, တၢ်ဆၢဟံၣ်, ဒီး တၢ်လူၤထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီ) အကျါ, မၤဂ့ၢ်ထီၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ဖဲ တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်ဒီး မၤစုၤလီၤ တၢ်ကိတၢ်ခဲတဖၣ်ဒ်သိးကမၤဂ့ၢ်ထီၣ် တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်လၢပယိၤ ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢ မုၢ်ခွါတၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်လိာ်တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးမုၢ်ခွါတၢ်ဆိၣ်သနံးတဖၣ်လၢ ယိၤကိာ်အပူၤန့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်သ့န့ၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ဆၢဟံၣ်လၢ အမ့ၢ် တၢ်ပတုာ်တၢ်နးတၢ်ဖီၣ် အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ် (အိၣ်အဲးစံးစံးတဖၣ်)ဒ်သိးဒီးတခါလၢ အအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢမၤ ဆိးတၢ်ဆၢဟံၣ်ဖးဒိၣ်ဒ်သိးကဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးပၤဆုၢ်တၢ်ဆဲး ကျိာ်တဖၣ်အံၤလီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤသ့ၣ်ဖျိလၢတၢ်မၤတၢ်ဆၢတဲာ်ဒီးမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဒီးအုၣ်သးဆူလီၤအိၣ်ကဒုပှၤမၤစၢၤတၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်

- မၤလီၤတံၢ်လၢ ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်သ့ၣ်ညါအိၣ်လၢ လီၤအိၣ်သဒုတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် ဒီး ဖဲအဝဲသ့ၣ်ယုထာဝဲ သ့တခါခါဒီး တၢ်ယုထာတဖၣ် ဖဲတၢ်ယုထာ အါအါဂီၢ်အိၣ်ဝဲအခါန့ၣ်လီၤ. မၤလီၤတံၢ်လၢ ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် အိၣ်ဒီး

တၢ်ကီၤသ့ၣ်ကီၤသးအိၣ်ကတၢၢ်ဒီး တၢ်ခၢၣ်စးတခါလၢ တၢ်မၤတၢ်ဆၢတၢ်ဘၣ်ယးဒီး အဝဲသ့ၣ် တူၢ်လိာ်ဒီး ဟးထီၣ်လၢ လိာ်အိၣ်သးအပူၤန့ၣ်လီၤ. မၤအါထီၣ် တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤဒီးတၢ်န့ၣ်လိာ်သးလၢ ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်အသးပူၤ ခိဖျါလၢ ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအဝဲသ့ၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်ဆၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘျီလၢလၢန့ၣ်လီၤ.

ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဒီးအုၣ်သးဆူလီၢ်အိၣ်သးပှၤမၤစၢၤတၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဒီးပှၤမၤစၢၤတၢ်ဖိတဖၣ်

- နးအိၣ်ထီၣ်န့ၢ် ပှၤလိာ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ် ယုၣ်ဒီး န်သိးကဒီးန့ၢ် တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ တၢ်သိၣ်လိာ်ဒီး တၢ်မၤလဲၢ်ထီၣ် ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၢ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် လၢ လိာ်အိၣ်သးအုၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တပူၤဂ့ၤတပူၤဂ့ၤလီၤ.ဆိကမိၣ်လၢ ကနးအိၣ်ထီၣ် ပှၤအိၣ်သးမ့ၢ်ဖိတဖၣ် တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်လၢ တၢ်ဖဲတၢ်မၤဒီး ပိာ်မုၢ်ခွဲးယၢ်တဖၣ်, ယုၣ်န့ၢ်တၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ အန့ၢ်ဒီးစ့အုၣ်တဖၣ်, မ့တမ့ၢ် နးန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်မၤလိာ်လၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘျီအိၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

ပှၤတဝၢပူၤတၢ်ဒီးသးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်

အုၣ်သးဒီးဟ့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဆူဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါၣ်တၢ်ကရၢကရိဒီးယိၤတၢ်ကရၢကရိ

- မၤယုၣ်တၢ်ဒီး စံၣ်ဘၣ်အိၣ်တဖၣ် န်သိးကမၤလဲၢ်ထီၣ်လဲၤထီၣ် ပှၤတဝၢ အကျိၤအကျဲၤလၢဘၣ်ယး မုၢ်ခွဲးတၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်လိာ်တၢ်စုၣ်န့ၢ်တကးဒီး မုၢ်ခွဲးတၢ်ဆိၣ်သနံးတဖၣ်ဒီး မၤဂ့ၤထီၣ် လုၢ်လၢအက့ၢ်အဂီၤလၢအကြးအဘၣ်တဖၣ် လၢ လိာ်အိၣ်သးအပူၤန့ၢ်လီၤ. ဆဲးကျိးလိာ်သး ဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ်ဒီး တၢ်ပၤတၢ်ဆုၤလၢဒဲးကဝီၤအပူၤဒီးမ့တမ့ၢ် ပှၤတဝၢခိၣ်န့ၢ်တဖၣ် ဘၣ်ယးဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လိာ်အိၣ်ကတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.ဖဲအလိာ်အိၣ်ဝဲအခါ, နးအိၣ်ထီၣ် ပှၤလၢအမၤစၢၤတၢ်တဖၣ်ဆူ စံၣ်ဘၣ်တဖၣ်န်သိး ကမၤစၢၤဝဲ တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢ တၢ်နးအိၣ်ထီၣ် လိာ်အိၣ်သး တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.